

DE UNIFORMEREREDE UNGDOMSORGANISATIONER I DANMARK

En kort introduktion til deres historie, kendetegn og
pædagogiske virke

Notat / Maj 2021

Niels Anton Toftgård

Videncenter
for Folkeoplysning

DE UNIFORMEREDE UNGDOMSORGANISATIONER I DANMARK

Titel

De uniformerede ungdomsorganisationer i Danmark

Forfatter

Niels Anton Toftgård

Øvrige bidragydere

Henriette Bjerrum & Rasmus Kolby Rahbek

Layout

Videncenter for Folkeoplysning

Forsidefoto

Thomas Heie Nielsen/FDF

Udgave

1. udgave, Aarhus, maj 2021

Pris

Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på www.vifo.dk

ISBN

978-87-93784-47-5 (pdf)

Udgiver

Videncenter for Folkeoplysning

c/o Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: vifo@vifo.dk

W: www.vifo.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Forord	6
Indledning.....	8
De uniformerede korps i Danmark i dag.....	9
Inspirationen fra England.....	12
Boys' Brigade – forløberen for både FDF og spejderbevægelsen.....	12
Lord Robert Baden-Powell og Burnham.....	13
Scouting for Boys – bogen der startede det hele.....	15
Brud i bevægelserne	16
Etableringen i Danmark.....	19
FDF etableres i Danmark	20
Spejderne etableres i Danmark	21
Organisering	24
International organisering	27
Symboler og mærkedage	28
FDF'ernes symboler og mærkedage.....	28
Spejdernes symboler og mærkedage.....	28
Mellem militær disciplinering og kulturkritisk opdragelse.....	32
Værdierne i de uniformerede korps.....	34
FDF'ernes formål og værdier	34
Spejdernes formål og værdier	35
De pædagogiske idégrundlag	38
FDF's pædagogik.....	38
Spejdernes pædagogik	41
Afrunding	45
Litteratur	46
Bilag	48
Andre organisationer.....	48
Spejderne i Danmarks tidslinje	48
FDF's tidslinje	51

Forord

De uniformerede korps i Danmark er en markant og integreret del af danske børn og unges fritidsmuligheder. De har en lang tradition bag sig. FDF blev stiftet i Danmark i 1902, og der har været aktive spejdere i Danmark siden 1909. Tal fra 2021 viser, at 12 pct. af børn og unge under 16 år går til spejder og FDF, hvilket gør det til en af de store fritidsaktiviteter for aldersgruppen (Rask og Eske, 2021).

Gennem to samarbejdsprojekter har Vifo i 2020 og 2021 sat fokus på de uniformerede korps. Sammen med København, Aarhus, Odense, Aalborg og Randers Kommuner er der gennemført en undersøgelse af de uniformerede korps, og deres udbredelse, rammer og vilkår på tværs af de fem kommuner (Vifo, 2021). I samarbejde med Aalborg Kommune gennemfører Vifo desuden en større undersøgelse blandt de uniformerede korps i Aalborg om gruppeliv, udfordringer og potentialer (Vifo, under udgivelse). Dette notat er som en del af projekterne blevet til på baggrund af den forudgående *desk research*. De uniformerede korps har en interessant historie, og notatet ser på den inspiration og historik, der har været med til at skabe de uniformerede korps, som vi kender dem i dag.

Blandt FDF'erne og spejderne er der stor opmærksomhed på historien og traditionerne. Mange frivillige kræfter driver både fysiske og online museer rundt omkring i landet, hvor det er muligt at dykke endnu længere ned i historien samt at se billeder, videoklip og genstande fra organisationernes lange historie. Der skal i den forbindelse lyde en stor tak til Erik Rasmussen, Mogens Maaløe, Knud Jørgensen, Kirsten Risom og Benny Aros, der som frivillige museumsfolk har gennemlæst notatet og er kommet med uvurderlige kommentarer, uddybninger og rettelser.

Vi ved, at organisationernes unikke system med lederuddannelse til både unge og voksne, deres samfundsengagement og deres forskellige internationale projekter betyder og fylder meget. Det har dog været nødvendigt at sætte en retning og nogle rammer for dette notat, hvorfor ovenstående må blive beskrevet en anden gang.

Hvis man kender til oprindelsen og historien bag de uniformerede korps og forbund, kan man nemmere forstå de forskelle og ligheder, der er mellem dem. Vi håber derfor, at dette notat kan være med til at give en dybere forståelse af, hvordan de historiske aspekter har været med til at forme organisationernes mål, værdier, traditioner og pædagogiske arbejde, som det ser ud i dag.

Aarhus, april 2021

Indledning

Der er to typer af uniformerede korps i Danmark. På den ene side FDF (Frivilligt Dreng- og Pige forbund) og på den anden side ni forskellige spejderkorps.

Mange kan have svært ved at skelne mellem spejdere og FDF'ere, da de alle bærer uniform, laver aktiviteter i naturen og generelt er kendt som stærke fællesskaber. Deres værdisæt har mange overlap og kan synes ens, da de begge udspringer fra den vestlige civilisations tankegang, og tankerne om hvad 'det gode' og 'det gode menneske' er. I deres værdigrundlag kan man således genkende både kristendommens budskab om næstekærlighed, De Ti Bud, de demokratiske samfundsdyder, og ridderidealet om altid at gøre det rigtige og retfærdige.

Samtidig er der nogle grundlæggende forskelle i deres værdisæt, som er værd at være opmærksom på og kende til. Forskellene træder tydeligst frem, når de sættes i relation til organisationernes historie, organisering, pædagogiske tilgange og den udvikling, de har haft i Danmark. Ved at skitsere de historiske rødder og tanker, vil dette notat give et indblik i hvordan, hvorfor og på hvilket grundlag henholdsvis FDF og spejderne er blevet etableret i Danmark.

På grund af COVID-19 situationen er der i denne udgivelse brugt flere internetkilder end sædvanligt, da biblioteker og museer har været lukkede. Korpsenes og forbundenes egne hjemmesider og eget materiale har bidraget med det væsentligste, mens forskellige online udgivelser, artikler og museumssider har bidraget med de små spændende detaljer og det historiske blik.

Medlemstallene og det statistiske materiale er indsamlet på mange forskellige måder. Forskellige årsregnskaber, DUF's tilskudsopgørelser, gamle jubilæumsmagasiner og direkte kommunikation med de respektive forbunds- og korpskontorer har gjort det muligt at lave en samlet oversigt.

Notatet er bygget op, så der først gives en introduktion til de engelske ungdomsbevægelser, der dukkede frem omkring år 1900, samt personer og tanker bag disse. Det er nemlig fra disse bevægelser, spejderne har deres pædagogiske og værdimæssige grundlag, mens FDF'erne blev inspireret af dem. Herefter vendes blikket mod Danmark og etableringen af både FDF og de forskellige spejderkorps, efterfulgt af en kort gennemgang af deres symboler og mærkedage. Den historiske del rundes af med et afsnit, der omhandler de ideologiske kampe og brydninger, der i høj grad var med til at præge de unge organisationer. Dernæst vil organisationernes værdier og forskellige pædagogiske idéer og praksisser blive gennemgået og tydeliggjort, ligesom deres organisering nationalt og internationalt skitseres. Allerførst vil der dog blive givet et kort overblik over de uniformerede korps, der lige nu er aktive i Danmark.

De uniformerede korps i Danmark i dag

Der er samlet set ca. 93.500 medlemmer i de uniformerede korps i dag. De er organiseret med 24.100 FDF'ere i ét samlet forbund, mens de resterende 69.400 medlemmer er fordelt i ni forskellige spejderkorps¹. Årsagen til de mange forskellige spejderkorps er primært deres forskellige kirkelige tilknytninger og sekundært deres forskellige pædagogiske idégrundlag. (Man kan orientere sig på korpsenes respektive hjemmesider, hvis man ønsker at få deres forskellige kirkelige tilknytninger og værdier uddybet).

På trods af spejderkorpsenes forskellige tilknytninger har de en overordnet fælles organisering både nationalt og internationalt. Fem af korpsene – De grønne pigespejdere, KFUM-Spejderne, Det Danske Spejderkorps, Baptistspejderne og Dansk Spejderkorps Sydslesvig har sammen startet foreningen Spejderne, der fungerer som en fælles interesseorganisation, hvis ansvar det er at brande spejderkorpsene, så der kommer flere medlemmer og bedre trivsel i de forskellige lokale grupper.

Blandt de resterende korps er De Gule Spejdere (Baden-Powell Spejderne i Danmark), som er et korps, der brød ud af Det Danske Spejderkorps i 1984. Årsagen var, at de syntes, at DDS havde fjernet sig for langt fra de oprindelige værdier og pædagogiske tilgange, og De Gule Spejdere står i dag som garanter for traditionelt spejderarbejde (De Gule Spejdere - Idégrundlag, 2021). Derudover er der Missionsforbundets Spejdere, Metodistspejderne og Adventistspejderne, der på grund af deres religiøse overbevisninger er tilknyttet andre organisationer, hvilket oftest er lokale menigheder rundt omkring i landet. De tre sidstnævnte har dog associeringsaftaler og samarbejdsaftaler med KFUM-Spejderne.

Endelig findes der også en organisation kaldet Sct. Georgs Gilderne. De ca. 3.350 medlemmer er oftest tidligere spejdere eller voksne, der bakker op om spejdernes værdier og ønsker at fortsætte deres 'spejderliv'. Gildernes formål er udvikle deres medlemmer personligt, at yde støtte til spejderarbejdet i Danmark samt at løse humanitære og samfundsmæssige opgaver. Parallelt med Sct. Georgs Gilderne er der Y's-mens Club med ca. 3.250 medlemmer. De minder på mange punkter om Sct. Georgs Gilderne, men er ikke forankret i spejderbevægelsen. Y's-Mens Club rekrutterer primært fra FDF, KFUM og KFUK, samt KFUM-spejderne og De grønne pigespejdere.

¹ DDS: 35.700, KFUM-Spejderne: 26.900, De grønne pigespejdere: 3.700, Baptistspejderne: 900, Dansk Spejderkorps Sydslesvig: 500, De Gule Spejdere: 1000, Missionsforbundets spejdere: 100, Adventistspejderne: 600, Metodistspejderne: ukendt.

Tabel 1: De uniformerede korps i Danmark

Navn	Kendetegn og virke	Antal
Frivilligt Dreng- og Pige-Forbund (FDF)	Skumringsblå uniform, intet tørklæde, åbent for begge køn, frivilligt forbund, funderet i den danske folkekirke.	Medlemmer: 24.100 Grupper: 335
Det Danske Spejderkorps (DDS)	Mørkeblå uniformer, tørklæder i forskellige farvekombinationer, åbent for begge køn, ikke-religiøst korps.	Medlemmer: 35.700 Grupper: 395
KFUM-Spejderne	Grønne uniformer, (som regel) bordeauxfarvede tørklæder, åbent for begge køn, har et kristent grundlag	Medlemmer: 26.900 Grupper: 494
De grønne pigespejdere	Grønne spejdertrøjer uden mærker eller distinktioner, ternet tørklæde, kun for piger, har et kristent grundlag.	Medlemmer: 3.700 Grupper: 107
Danske Baptisters Spejderkorps (DBS)	Koboltblå uniformer, lyseblå tørklæder, åbent for begge køn, funderet i baptistbevægelsen.	Medlemmer: 900 Grupper: 18
Dansk Spejderkorps Sydslesvig	Mørkeblå uniformer, gule tørklæder, åbent for begge køn, ikke-religiøst korps, for dansksindede syd for grænsen.	Medlemmer: 500 Grupper: 13
De Gule Spejdere (Baden-Powell spejderne i Danmark)	Kakifarvede uniformer, tørklæder i forskellige farvekombinationer, ofte knæsokker, shorts og bredskygget hat. Ikke-religiøst korps. Udbrydere fra DDS, fokus på traditionelle spejderværdier.	Medlemmer: 1000 Grupper: 20
Adventist-spejderne	Grønne uniformer, gule tørklæder, åbent for begge køn, funderet i Syvende Dags Adventisternes Kirke.	Medlemmer: 600 Grupper: 16
Missionsforbundets spejdere	Grønne uniformer, tørklæder i forskellige farvekombinationer, åbent for begge køn, funderet i Missionsforbundet.	Medlemmer: 100 Grupper: 4
Methodistspejderne	Grønne uniformer, gule tørklæder med grøn kant, åbent for begge køn, funderet i Metodistkirken.	Medlemmer: ukendt Grupper: 5

Korpsenes kendetegn og virke er fundet på deres respektive hjemmesider. Medlemstallene og gruppertallene er indsamlet på flere forskellige måder og ad flere forskellige kanaler. DDS'ernes tal er indsamlet gennem årsregnskaber, et jubilæumsblad og mailkorrespondance med korpskontoret. KFUM-Spejdernes tal kommer dels fra deres hjemmeside og dels fra tidligere medlemsopgørelser. FDF'ernes tal kommer dels fra et af deres museer og dels fra deres forbundskontor. Tallene fra Danske Baptisters Spejderkorps kommer dels fra deres hjemmeside, dels fra et jubilæumsmagasin og dels fra en mailkorrespondance med deres korpskontor. Tallene fra De grønne pigespejdere, De Gule Spejdere, Dansk Spejderkorps Sydslesvig, Adventistspejderne og Missionspejderne er tilsendt fra deres medlemskontorer, spejderchefer eller administrativt ansvarlige.

Foto: Jens Thybo

Inspirationen fra England

Det var den engelske ungdomsorganisation Boys' Brigade, etableret af Sir William Alexander Smith, der kan siges at være grundstenen for alle de uniformerede ungdomsorganisationer. Det var i denne organisation, at spejderarbejdet først voksede og siden brød ud under ledelse af Lord Robert Stephenson Smyth Baden-Powell og hans kone Olave Baden-Powell. Stifteren af FDF, Holger Tornøe, blev oprindeligt også inspireret af Boys' Brigade, men definerede en noget anden retning for sin danske ungdomsorganisation.

Selvom Boys' Brigade var verdens første uniformerede korps for unge, er det særligt spejderne, der er blevet en samlet verdensomspændende bevægelse. I 2018 var der ca. 750.000 medlemmer af Boys' Brigade i 60 forskellige lande, mens der til sammenligning er ca. 60 millioner drenge- og pigespejdere i 216 lande og territorier.

Dette kapitel ser nærmere på de to engelske organisationers etablering og historie. Der er forskel på, hvilken betydning de to oprindelige inspiratorer har for de nuværende organisationer i Danmark. For FDF har Boys' Brigade ikke længere nogen direkte indflydelse på den nationale udvikling. For spejderne er Baden-Powell og hans tanker om aktiviteter såvel som pædagogik en mere tydelig del af, hvordan spejderlivet formes og tænkes i dag.

Boys' Brigade – forløberen for både FDF og spejderbevægelsen

Boys' Brigade blev stiftet den 4. oktober 1883 i Glasgow. Dette var verdens første frivillige, uniformerede ungdomsorganisation, og idéerne spredte sig ud over hele det engelske imperie. Stifteren, William Alexander Smith, var en ung mand, der boede i Glasgow, og som var meget aktiv i frivillige korps og foreninger (National Records of Scotland, 2021). Som ganske ung meldte han sig ind i både Free Church of Scotland, YMCA og Lanarkshire Rifle Volunteers, hvor han allerede som 19-årig blev udnævnt Lance-Corporal.

Boys Brigade fra Wembley. Årstal ukendt. Foto: Public Domain, Wikimedia

William Alexander Smith arbejdede oprindeligt i sin onkels handelsfirma, men hans store engagement i organisationerne gjorde, at han ikke kunne passe fuldtidsjobbet ved sin

onkel, så han blev søndagsskolelærer ved siden af. Kombinationen af det religiøse, det militære og undervisningen af børn inspirerede ham til at stifte en ny ungdomsbevægelse, der skulle udvikle kristen mandighed gennem semi-militær disciplin og orden, gymnastik samt undervisning og kirkegang. Han stiftede derfor Boys' Brigade. Formålet for Boys' Brigade blev beskrevet som følgende:

"The advancement of Christ's kingdom among Boys and the promotion of habits of Obedience, Reverence, Discipline, Self-respect and all that tends towards a true Christian manliness."

(Boys-Brigade.org, 2021)

I lande, hvor organisationen er åben for både piger og drenge, er formålet gjort kønsneutralt, ved at ordet *Boys* er skiftet ud med *Youth*, og *manliness* er skiftet ud med *character*. Udover aktiviteterne med eksercits, gymnastik og lignende, var William Alexander Smith også pioner inden for et område, der var totalt ukendt i datiden; Camping. Han arrangerede, hvad man kan kalde verdens første sommerlejr i 1886 i Tighnabruiaich for medlemmerne, og her lagdes kimen til dels organisationernes, men i lige så høj grad den vestlige verdens brug af naturen og friluftslivet i fritiden.

Boys' Brigades motto blev 'Sure and Steadfast', hvilket refererer direkte til et citat i biblen, som lyder: *"Which hope we have as an anchor of the soul, both sure and stedfast, and which entereth into that within the veil."* (King James' Bibel / Hebrews 6:19, 2021). Deres logo er et anker i en cirkel, med bogstaverne B og B på begge sider. Det græske kors bagest blev tilføjet i 1926, da BB blev sammenlagt med Boys Life Brigade, der var en tilsvarende ungdomsorganisation med fokus på sanitetstjeneste. I 1909 blev William Alexander Smith slået til ridder af Kong Edward den 7. for hans arbejde med og for børn og fædreland.

Lord Robert Baden-Powell og Burnham

I 1903 blev krigshelten Robert Baden-Powell, eller BP som han blev kaldt, inviteret til at blive vicepræsident i Boys' Brigade, hvilket han takkede ja til. Han var over 40 år og på orlov efter en lang militær tjeneste, hvor han blandt andet havde været udstationeret som officer og efterretningsofficer i både Indien, Middelhavsregionen og Afrika. Baden-Powell havde især vundet sin status som krigshelt i den 2. Matabelekrig, hvor han havde været den militære leder af den lille by Mafeking i Sydafrika. Her havde han ledet en lille styrke og byens ca. 9.800 beboere, så de i 217 dage havde modstået boernes belejring. Under belejringen af Mafeking havde Baden-Powell brugt drenge til ikke-væbnede opgaver såsom bemanning af udkigsposter, som hospitalshjælpere og i et signalkorps. Han kaldte dem for 'The Mafeking Cadets', og kvaliteten af det arbejde, de udførte, gjorde stort indtryk på ham (ScoutWiki - Mafeking Cadets, 2021).

En ung Major-General Robert Stephenson Smyth Baden-Powell i 1896, under Matabelekrigen. Foto: Francis Henry Hart, for Elliot & Fry. Public Domain, Wikimedia

Major Frederick Russel Burnham. 1906.
Foto: Bain News Service. Public Domain, Wikimedia.

Chefen for Baden-Powells spejder- og rekognosceringstropper hed Frederick Russell Burnham (Yale Archives - Burnham, 2021). Han var født og opvokset i et indianerreservat i Minnesota, hvor han som barn havde leget med indianerbørn fra sioux-stammen, og som teenager ernærede han sig som jæger og telegrafrytter i de Californiske ørkner. Allerede som 19-årig var han en erfaren stifinder, der jagede og blev jaget af apacheindianerne, inden han meldte sig som spejder i den britiske hær og kom under Baden-Powells kommando i Afrika. De to fik et tæt bånd, og Burnham var Baden-Powells store forbillede og lærerester, hvilket han aldrig lagde skjul på. Baden-Powell vidste meget om sporing og spejderarbejde set fra en militær synsvinkel, men på deres mange rekognosceringstogter i fjendtligt terræn lærte Burnham ham alt, hvad han selv havde lært som barn om indianernes livsstil og teknikker, deres færdigheder inden for sporfinding, navigation og overlevelse, hvilket alt sammen senere er blevet en stor del af det, man kalder spejderfærdigheder.

Det at Burnham havde tillært sig så mange kundskaber og færdigheder gennem leg og praksisnær undervisning, og det at drengene i The Mafeking Cadets kunne optræde så ansvarsfuldt, selvstændigt og loyalt gav Baden-Powell en langt mere progressiv holdning til, hvad ungdomsarbejde burde og kunne være, end hvad der var gængs praksis i Victoriatidens England.

Baden-Powell overværede en Boys' Brigade parade i Glasgow og Liverpool efter at han var blevet vicepræsident i Brigaden. Han blev imponeret og inspireret over antallet af drenge, der mødte frivilligt op samt af deres og de frivillige voksnes store engagement. Han syntes

dog, at det var helt forkert, at unge drenge skulle disciplineres på denne måde – han mente, at aktiviteterne i højere grad skulle udvikle drengene og gøre dem selvstændige. Baden-Powell satte sig derfor for at udvikle en pædagogik og et træningsprogram, som kunne understøtte drengenes mod, initiativ og ansvarsfølelse, frem for deres disciplinering og underkastelse. Hans idéer og hans grundlag til dette arbejde kom fra hans tid i militæret, hans erfaringer med The Mafeking Cadets og hans rekognosceringstogter med Burnham. Baden-Powell og Burnham havde undervejs i krigen arbejdet på at udvikle og forny den militære spejdertjeneste, og resultatet var den lille håndbog 'Aids to Scouting', der skulle benyttes i arbejdet med at uddanne nye militærspejdere.

Scouting for Boys – bogen der startede det hele

Baden-Powells heltestatus gav ham god opmærksomhed, og hans lille militære håndbog 'Aids to Scouting' solgte godt. Det var især lærere og ungdomsorganisationer, heriblandt William Alexander Smith, lederen af Boys' Brigade, der fandt bogen interessant, og mange opfordrede ham til at omskrive og tilpasse den, så de engelske drenge selv kunne bruge den. Det var dog først efter Baden-Powell for alvor tog fat på arbejdet i Boys' Brigade, at denne idé begyndte at konkretiseres sig. Undervejs i sit arbejde undersøgte han mange forskellige projekter og kom i den forbindelse i kontakt med Ernest Thompson Seton, der havde skrevet bogen 'The Birchbark Roll of the Woodcraft Indians'. Seton havde allerede i 1902 oprettet en ungdomsorganisation i sin hjemby i Connecticut i USA, hvor unge drenge lærte woodcraft-færdigheder, som kort sagt er evnen til at overleve i naturen med en lille mængde redskaber og en stor mængde færdigheder – stærkt inspireret af indianernes levevis. (E.T. Seton Institute, 2021)

Amerikanske drengespejdere foran en hjemmebygget bjælkehytte. Årstal ukendt. Foto: Bain News Service. Public Domain, Wikimedia

Seton var på daværende tidspunkt en populær forfatter, der havde skrevet og illustreret bøger om f.eks. ulven fra Winnipeg, bjørnen fra Tallac, grizzly'en Wahb og hun-ulven Wosca. Han gav dyrene i den amerikanske vildmark personlighedstræk, så det føltes som

om Seton havde været i dialog med dem for at kunne skrive så detaljeret om deres livsforløb (Eichberg, 2004). Seton havde et romantiseret forhold til naturen og var inspireret af bl.a. Robin Hood og indianerhøvdingen Tecumseh, der kæmpede for at forsvare indianernes land i USA. Setons bidrag til Baden-Powells pædagogiske arbejde var noget så innovativt som naturobservation – at lade drengene organisere sig i stammer med en ledende høvding (hvilket senere blev til patruljer og patruljeledere), at samles omkring et lejrbræt og at leve i en hjemmebygget lejr.

Setons bog var en stor inspiration for Baden-Powell, og de to arbejdede sammen om at blande elementer fra 'The Birchbark Roll of the Woodcraft Indians' sammen med elementer fra 'Aids to Scouting'. Desuden tilføjede Baden-Powell forskellige pædagogiske principper og metoder til bogen – med vægt på legens betydning, den praksisnære erfaringstilegnelse og vigtigheden af mental dannelse. I 1907 havde han et udkast til bogen klar, kaldet 'Boy's Patrol'. For at teste sine idéer af og finpudse metoderne inviterede han 21 drenge fra forskellige sociale klasser med på en ugelang spejderlejr på øen Brownsea Island. samme efterår var bogen klar til udgivelse, men med titlen 'Scouting for Boys'. Bogen er estimeret til at være udgivet mellem 100-150 millioner eksemplarer, hvilket placerer den i en sikker top-10² over verdens mest udgivne bøger sammen med f.eks. Biblen, Koranen og Maos lille Røde.

Brud i bevægelserne

Efter udgivelsen af 'Scouting for Boys' i 1907 rullede lavinen, og mange drenge begyndte selv at organisere sig i små patruljer og lave spejderarbejde efter anvisningerne i bogen. Året efter var der registreret 60.000 spejdere, og i 1910 var der mere end 100.000 spejdere i Storbritannien. Det var ikke kun i Storbritannien, at spejderbevægelsen var en succes. Det blev hurtigt en international bevægelse, og samme år var der spejdere i 13 forskellige lande³ – deriblandt Danmark.

² Der findes mange forskellige opgørelsesmetoder, men Scouting for Boys optræder på samtlige fundne internetkilder

³ Chile, Tyskland, Frankrig, Norge, Ungarn, Mexico, Argentina, Singapore, Indien, Belgien, Holland, Sverige og Danmark. (Larsen 2007.s.47)

En indisk, engelsk og tyrkisk spejder på den fjerde Verdens Jamboree i Budapest i 1933. Foto: Fortepan/Wikimedia

Oprindeligt havde Baden-Powell ingen intentioner om at bryde ud af Boys' Brigade. Han ønskede blot at reformere deres arbejde, hvilket skete ved, at han forsøgsvist, lod få grupper og sektioner under Boys' Brigade arbejde ud fra sine egne idéer og visioner. Eftersom spejderbevægelsen voksede eksplosivt, især uden for Boys' Brigades organisation, blev det nødvendigt at oprette først et kontor og i 1910 en selvstændig organisation for at støtte og organisere det frivillige arbejde.

Baden-Powells pædagogiske tilgange, som i høj grad byggede på, at de unge drenge skulle lede sig selv og hinanden, virkede tiltalende for de mange engelske drenge, der i slutningen af Victoriatidens England var underlagt en daglig disciplinering fra voksne i henholdsvis skolen, i hjemmet og i fritiden. Ligeledes var hans inspirerende fortællinger om naturen, indianernes kundskaber og overlevelsesteknikker samt hans heltmodige handlinger og lange rekognosceringstogter i Afrika også med til at give drengene lyst til at bryde ud af deres relativt fastlåste rammer i byerne og i borgerskabets traditioner.

I begyndelsen var spejderbevægelsen organiseret således, at Seton var chef for de amerikanske spejdere, mens Baden-Powell var chef for de europæiske. Selvom de var fælles om at grundlægge spejderarbejdet, havde de fundamentalt forskellige tilgange til det, hvilket betød, at de brød med hinanden i 1915. Seton vendte tilbage til organisationen 'Woodcraft League of America' og gled ud i spejderhistoriens glemsel, da personkulturen omkring Baden-Powell overskyggede ham, hvilket var med til at ensrette spejderorganisationen og dens historie (Eichberg, 2004). Selvom Seton forsvandt ud af korpset, hænger hans tanke-mæssige bidrag ved, og de klassiske elementer som f.eks. lejrball, håndværksmæssige egen-skaber og viden om naturen stammer fra ham.

Etableringen i Danmark

Tiden omkring år 1900 var på mange måder spændende og speciel i Danmark. Der begyndte at blive reguleret på mængden og typen af det arbejde, børn måtte udføre, skolen foregik ikke hele dagen eller hele weekenden, og det var endnu ikke blevet normalt at 'gå til noget', som vi kender det fra nutidens fritidsaktiviteter. De velstillede børn begyndte altså at opleve noget så sjældent som fritid. Denne fritid skulle bruges fornuftigt, og mange idealistiske voksne og skolefolk så muligheden for at lave aktiviteter for de unge, der ville tilgodese den vitalistiske tanke om at have en sund sjæl i et sundt legeme. Dette indebar at dyrke idræt, udeliv, åndsliv og meget andet – og idéerne og tankerne fra de engelske ungdomsorganisationer spredte sig hurtigt til Danmark.

Der var kamp om de københavnske drenge omkring århundredeskiftet. I kølvandet på FDF kom der flere forskellige korps og foreninger, hvis formål var at opdrage, danne og underholde drengene (FDF's Online Museum, 2021). Således blev De Unges Idræt stiftet i 1905 af folketingsmedlem A.C. Meyer og Louis Florin, Dansk Ungdomsforbund blev stiftet i 1906 af journalist Harald Tofte og skoleeleverne William Dyrberg og Otto Øhrstrøm, Nationalforbundet af Frivillige Drengekorpser blev stiftet i 1907, Dansk Drenge-Forbund blev stiftet i 1918, men nedlagt samme år, og endeligt er Det Frivillige PigeForbund (ej at forveksle med Frivilligt PigeForbund, FPF) omtalt i et børneblad fra 1907.

FDF Frederikshavn på marchtur i 1919. Foto udlånt af 'FDF's Historiske Samling Sletten'

Især Dansk Ungdomsforbund og Nationalforbundet af Frivillige Drengekorpser havde en meget militær orientering med skydning, øksersits og felttjeneste på programmet. Uniformerne fra Dansk Ungdomsforbund lignede i starten FDF's til forveksling, men efter forskellige tilladelser fra Krigsministeriet og kongen selv blev uniformen mere militært inspireret, og uniformsbestemmelserne kom til at indebære forskellige elementer som skulderklap, livrem, sabelkvast og distinktioner. Begge foreninger blev nedlagt i slutningen af

1910'erne, og tilbage var spejderne, FDF'erne og DUI – som alle var ungdomsorganisationer med fokus på leg, læring og opdragelse fremfor disciplin og militærinspirerede aktiviteter.

DUI (De Unges Idræt) er ikke behandlet nærmere i dette notat. Oprindeligt var det faktisk også et børne- og ungdomskorps, som blev stiftet i 1905 på initiativ af den kun 18-årige Louis Florin, der havde været fører i FDF. Han synes meget godt om FDF'ernes program, men ønskede at fjerne den kristelige og militaristiske tilgang. Målgruppen var i højere grad børn fra arbejderhjemmene, og der var tætte kontakter til Socialdemokratiet. DUI-LEG og VIRKE findes stadig den dag i dag, men er i højere grad en fritidsforening for børn, unge og familier end en uniformeret ungdomsforening (DUI-LEG og VIRKE, 2021).

FDF etableres i Danmark

FDF blev etableret i Danmark i 1902 af den unge arkitekt Holger Tornøe, der som Willian Alexander Smith arbejdede som søndagsskolelærer. I Danmark kunne man melde sig ind i K.F.U.M. (Kristelig Forening for Unge Mænd, der var en dansk pendant til YMCA, som Smith også var med i), men der var intet tilbud for de 11-14-årige drenge, der endnu ikke var gamle nok til at være med i KFUM. Det blev Holger Tornøes kald at skabe sådan et tilbud (fdf.dk - FDF's historie, 2021). Samtidigt med at han, i tæt samarbejde med Ludvig Valentiner, startede forbundet, skrev han sirligt sine tanker og idéer om FDF ned i stilehæfter, som siden har haft stor betydning for retningen for FDF-arbejdet i Danmark.

Den første inspiration kom fra Boys' Brigade. Tornøe havde en brevudveksling med Smith omkring 1901, hvor Tornøe spurgte ind til arbejdet, organiseringen og aktiviteterne i Boys' Brigade⁴. Smith sendte forskelligt materiale retur til Tornøe og skrev, at hvis han ønskede at starte Boys' Brigade op i Danmark, ville han gerne støtte det. Tornøes intentioner var dog at skabe noget, der var mindre militant og mere kristeligt og sportsligt dannende, hvorfor der ikke blev knyttet tættere bånd med Boys' Brigade. Drengenes uniform – eller forbundsdragten, som den kaldtes – lagde sig tæt op ad drengenes vanlige søndagstøj. Den mindede om en hvid sømandsbusseronne med rund hat og havde ikke den samme militære stil som uniformerne i Boys' Brigade. Foreningen havde dog i de første år lånt 60 ingeniørgewærer og 60 tapkarabiner fra militæret, som de marcherede fra Tøjhuset til Frederiksberg med påsatte bajonetter (FDF's Online Museum, 2021). Formålet for Tornøe var at danne de unge drenge til raske, kristne unge mænd, og FDF's oprindelige formålsparagraf lød:

"FDF's formål er at berede vejen for Kristi riges udbredelse blandt drenge ved at bringe dem under kristne mænds påvirkning og at udføre en forebyggende, vækkende og bevarende gerning blandt dem ved a) at fremme åndelig og legemlig sundhed, b) indøvelse af disciplin, høflighed, punktlighed, selvspekt og alt andet, der hører til sand kristen mandighed, c) dygtiggørelse i idræt, der har praktisk betydning."

(FDF's Online Museum, 2021)

⁴ Brevet kan ses i FDF's Historiske Samling.

FDF udsprang altså af kirken og borgerskabet, og deres aktiviteter spændte over forskellige idrætter, lege, oplysningsforedrag, udflugter og gudstjenester. I 1902 købte Tornøe og Valentiner en stor grund ned til Isefjord og døbte den Jomsborg. Der blev opført en bygning, Thorvaldsminde, og i 1905 kom det første hold af FDF'ere på det, de kaldte Landkoloni, hvilket vel nok var Danmarks første sommerlejr. Dette skete to år før, at Baden-Powell tog en flok drenge med til Brownsea Island på det, der er kaldt verdens første spejderlejr.

Et hold fra Boy's Brigade (mørke uniformer) deltager på en FDF-landslejr. Læg mærke til FDF'ernes væbneruniform. Foto udlånt af FDF's Historiske Samling Sletten

I 1919 indførtes Væbneridrætten for de ældre FDF'ere, hvilket var friluftaktiviteter og lejr-liv inspireret af Baden-Powell og spejderbevægelsen. Væbnerne gik ikke i den hvide forbundsdragt, men derimod i en grå væbnerbluse, der mindede om en uniform og var bedre egnet til friluftslivet (fdf.dk - FDF's historie, 2021).

Det var først i 1952, at det Frivillige Pigeforbund, FPF, startede op. Pigerne bar skjorte, nederdel og skråhue i starten, men efter sammenlægningen af FDF og FPF i 1974 blev først uniformerne og senere også logoerne ensrettet for dem alle.

Spejderne etableres i Danmark

Herhjemme lader der til at være enighed om, at Gammel Hellerup Gymnasium var central i skabelsen af den første registrerede spejderpatrulje i Danmark. Ligesom i England var drenge flere steder i Danmark begyndt at lave patruljer inspireret af Baden-Powells idéer. Men i Hellerup blev 'Scouting for Boys' studeret grundigt. Det begyndte i 1909, hvor docent i pædagogik Oscar Hansen i november holdt et oplæg på skolen, hvor han blandt andet fortalte om den nye bog og indholdet af spejderlivet. Det fik en flok elever til at troppe op på rektor Hans Hartvig-Møllers kontor dagen efter og kræve, at han startede spejderarbejde på skolen. Det gik han med til, og han fortsatte med at være en central person i spej-dernes udvikling frem til sin død i 1953.

K.F.U.M. (Kristelig Forening for Unge Mænd) var imidlertid også interesseret i Baden-Powells tanker, som Gunner Engberg, generalsekretær i Københavns K.F.U.M., havde mødt i England. Han skrev en artikel om 'stifinderne' og fik en af sine gode venner, Jens Grane, interesseret i arbejdet. Grane tog straks fat på idéen om at indføre spejderarbejdet i K.F.U.M. og omdannede sine gymnaster til spejdere. 28. september 1910 var der 28 drenge indmeldt fordelt i fire patruljer. Grane var altså godt i gang med spejderarbejdet under K.F.U.M., da Det Danske Spejderkorps blev stiftet den 16. december 1910 (Bäck & Madsen, 2010). I starten arbejdede de to korps meget tæt sammen, og Jens Grane kom med i korpsledelsen i DDS. I 1912 blev KFUM-Spejderne en reel del af DDS som en division under korpsset. Betingelsen var, at de kunne fortsætte deres praksis og dermed forkyndelsen. Lige præcis det punkt blev dog for vanskeligt i samarbejdet, og i 1916 etableredes KFUM-Spejderne som et selvstændigt korps.⁵

Selvom det engelske spejderarbejde oprindeligt var rettet mod drengene, blev det hurtigt adapteret til pigerne. Under et Boy Scout Rally i England i 1909 deltog også en flok pigespejdere. De henvendte sig direkte til Baden-Powell og fortalte ham, at de ville lave de samme ting som drengene, hvilket i datiden var en stærk udmelding. Pigerne i Danmark var også aktive, og der kom hurtigt forskellige selvbestaltede patruljer til. I en af de første var Hans Hartvig Møllers egen datter Kirsten medlem. Patruljen meldte sig ind i en københavnsk drengetrop den 10. oktober 1910, hvorfor dette ses som de danske pigespejders fødselsdag. Senere kom de også med i den nyoprettede organisation 'Det Danske Spejderkorps'. I 1916 fik pigetropperne i Danmark deres egen organisation i Det Danske Pigespejderkorps, og i 1919 holdt KFUK-spejderne deres første møde.

Det var en tid, hvor det at piger sov i telt, gik med dolk og var iklædt uniform var meget nyt – så det skal ikke underkendes, at det virkeligt har krævet stærke piger og progressive forældre at tage de første skridt ind i en ellers mandsdomineret spejderverden.

Engelske pigespejdere skyder med bue og pil. 1919. Foto: Harris & Ewing, Public Domain, Wikimedia

⁵ I tidslinjen bagest i notatet kan etableringsårerne for de andre korps findes.

Organisering

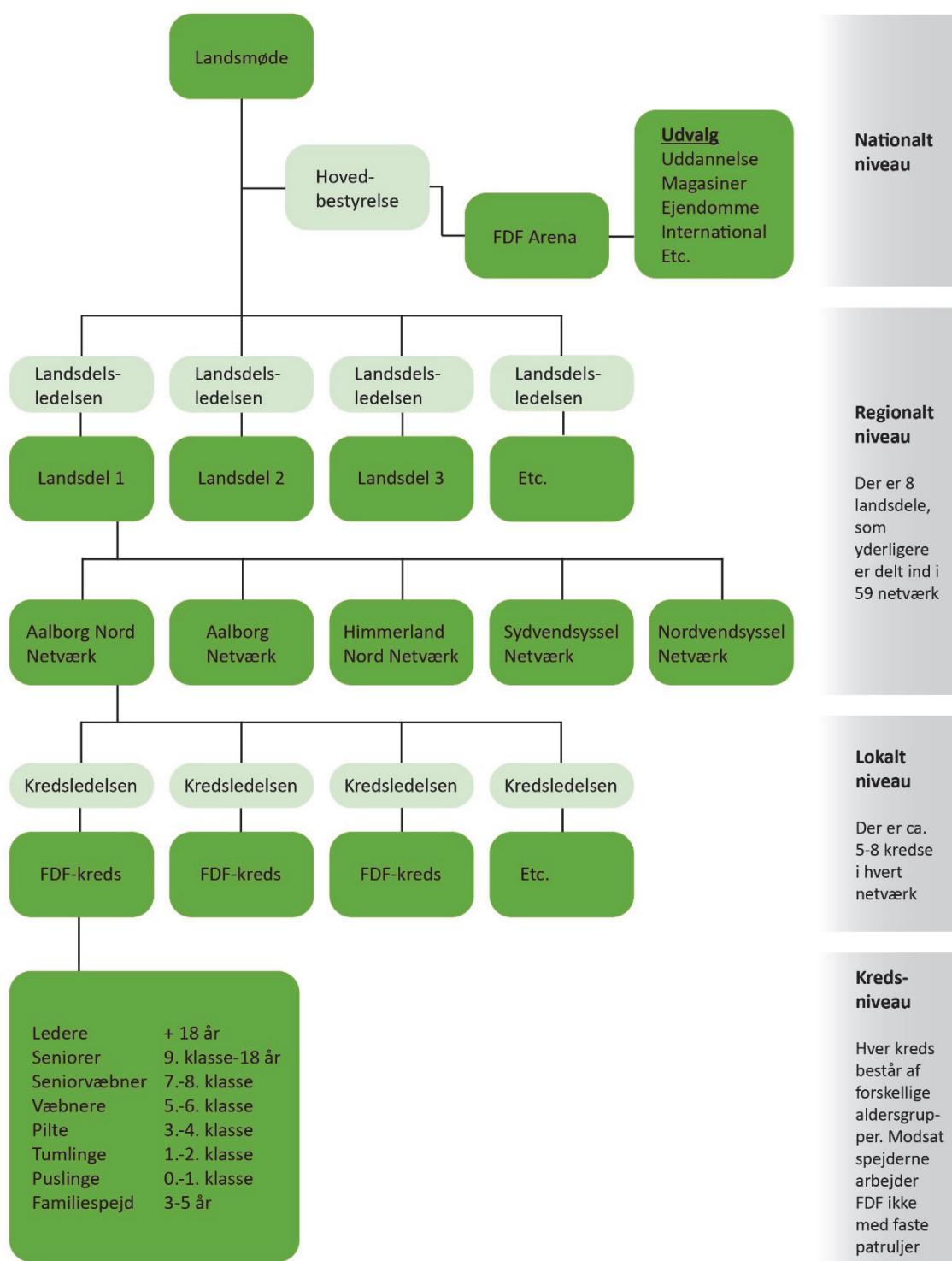
De uniformerede ungdomskorps er i dag organiseret i tydeligt afgrænsede grupper, alderstrin og afdelinger. Der er selvfølgelig nogle traditioner på området, men der er i lige så høj grad et praktisk aspekt i at være tæt tilknyttet andre medlemmer i lokalområdet eller landsdelen.

Spejderbevægelsens struktur er som nævnt inspireret dels af indianerne og dels af militæret, hvor den enkelte spejder er i en patrulje, flere patruljer giver en gren, der ledes af en grenleder, og flere af disse grene giver en flok eller en gruppe der ledes af en gruppeleder – og således fortsætter det opad i en form for hierarkisk pyramide-struktur. Mens patruljelederne oftest udpeges på baggrund af deres alder og erfaring, er der efter demokratisk forbillede valg til alle de forskellige poster lige fra bestyrelsesmedlemmer over korpschef til verdensspejderchef.

I Danmark er spejderne og FDF'erne inddelt i forskellige aldersgrupper, der som regel starter ved seksårsalderen og fortsætter op til de er midt i tyverne. Mange af organisationerne begynder endnu tidligere med forskellige former for familiespejd eller babyspejd, som er for hele familien.

I FDF er disse aldersgrupper kendt som Puslinge og Tumlinge (0.-2. klasse), Pilte (3.-4. klasse), Væbnere (5.-6. klasse), Seniorvæbnere (7.-8. klasse), seniorer (fra 9. klasse til man fylder 18 år), hvorefter man bliver leder. Disse aldersgrupper er samlet i en kreds, som er en selvstændig enhed. Kredsene er samlet i netværk, som består af forskellige kredse med geografisk tæt beliggenhed. Flere af disse netværk er organiseret i en af de otte landsdele (fdf.dk - FDF's Struktur, 2021). Endeligt er der Landsforbundet, der sidder med det overordnede ansvar. Landsforbundet vælges på landsmødet, hvor repræsentanter fra kredse og landsdelsledelser mødes og udstikker forbundets retning. Nedenstående organisationsdiagram viser, hvordan FDF'erne er organiseret:

Figur 1: Organisationsdiagram for FDF

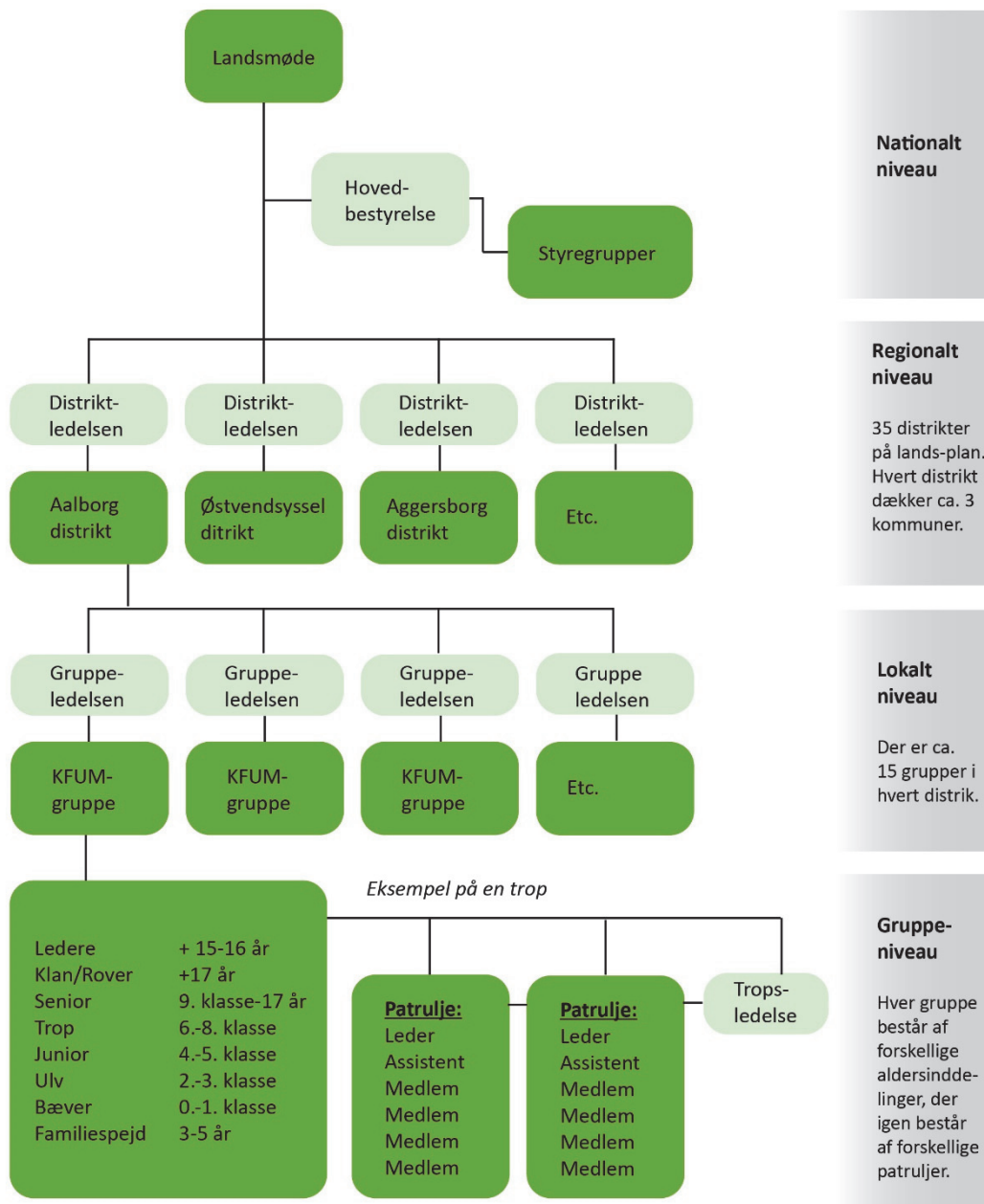

Kilde: (fdf.dk - FDF's Struktur, 2021)

I spejderkorpserne er aldersgrupperne navngivet forskelligt fra korps til korps, men følger ellers strukturen fra folkeskolens klasser (KFUM-Spejderne - Organisering, 2021). Spejderne er inddelt som mikrospejder, bæver eller spirer (0.-1. klasse), minispejder, ulv eller smutte (2.-3. klasse), junior (4.-5. klasse), spejder (6.-8. klasse), senior (9. klasse til 17 år) og

endeligt rover eller klan (17 år+). I DDS er man tropsspejder fra 6. til 9./10. klasse og seniorspejder herefter. Hvor FDF'erne har netværk og landsdele har spejderne distrikter (KFUM-Spejderne og De grønne pigespejdere) eller divisioner (DDS), som geografisk dækker over et område, svarende til et par kommuner. I spejderkorpserne er der ligeledes landsmøder eller korpssrådsmøder, hvor delegerede fra grupper og distrikter/divisioner vælger deres ledelse og deres chefer. Følgende organisationsdiagram viser hvordan KFUM-Spejderne er organiseret. De andre spejderkorps har en lignende struktur.

Figur 2: Organisationsdiagram for KFUM-Spejderne

Kilde: (KFUM-Spejderne - Organisering, 2021)

International organisering

De fem spejderkorps i foreningen Spejderne (De grønne pigespejdere, KFUM-Spejderne, Det Danske Spejderkorps, Baptistspejderne og Dansk Spejderkorps Sydslesvig) har fundet sammen, da de alle har et fælles værdimæssigt udgangspunkt i og medlemskab af de to store verdensspejderorganisationer WOSM og WAGGGS (World Organisation of the Scout Movement og World Association of Girl Guides and Girl Scouts), der er verdens suverænt største ungdomsorganisationer for henholdsvis drengespejdere og pigespejdere.

I de to verdensspejderorganisationer er der kun plads til én samlet delegation fra hvert land. Det vil sige at spejderkorpsene i Danmark – samt Føroya Skótaráð (Færøernes Spejderkorps) og Kalaallit Nunaanni Spejderit Kattufiat (Grønlands Spejderkorps) – har dannet Pigespejdernes Fællesråd og Danish Scout Council (tidligere kendt som Fællesrådet for Danmarks Drengespejdere), hvor de repræsenterer henholdsvis alle de kvindelige medlemmer i WAGGGS og de mandlige medlemmer i WOSM⁶. Disse to fællesråds arbejde består i at repræsentere spejderne udadtil samt sørge for, at de spejderkorps, de repræsenterer, opfylder betingelserne for medlemskab og arbejder i overensstemmelse med principperne i verdensspejderorganisationerne.

FDF har ikke på samme måde en international 'moderorganisation', da det udelukkende er et dansk fænomen. FDF er dog medlem af forskellige internationale netværk: Global Fellowship og European Fellowship, som er netværk for kristne børne- og ungdomsorganisationer, og så har de observatørstatus i FIMCAP, som er en sammenslutning af katolske børne- og ungdomsorganisationer. Formålet med FDF's internationale arbejde er at kunne skabe møder mellem mennesker – ikke bare som turister, men som ligesindede og dog forskellige mennesker, der mødes om evangeliet om Jesus Kristus. I denne forbindelse har FDF også tradition for at drive forskellige missionsprojekter, ligesom de har en afdeling kaldet CrossCulture, hvis formål er at give FDF'ere mulighed for at opleve mangfoldigheden i forskellige kulturer (fdf.dk - Internationalt, 2021).

Spejdere fra hele verdenen, til åbningen af den 23. verdensjamboree. Photo: Jeroen van Veen. Creative Commons, Wikimedia.

⁶ WOSM er åbent for begge køn, men i Danmark har spejderne valgt at lade Pigespejdernes Fællesråd repræsentere de kvindelige spejdere i WAGGGS

Symboler og mærkedage

Med over 100 år på bagen har både FDF'erne og spejderne en lang række symboler og mærkedage, der er en stor del af deres identitet, deres slægtsbånd til grundlæggerne og de idéer, organisationerne bygger på. Organisationerne er fra en tid, hvor et logo og et motto udgjorde organisationens eneste grafiske og designmæssige udtryk, hvorfor de er fulde af symbolik og historier – som det f.eks. sås med Boy's Brigades logo med ankeret, det græske kors og mottoet 'Sure and Steadfast'.

FDF'ernes symboler og mærkedage

FDF'ernes logo blev tegnet af Holger Tornøe, da han oprettede forbundet tilbage i 1902. Sidenhen er det gået igennem forskellige mindre grafiske opdateringer. Det forestiller et

skjold med Dannebrog på, men da flaget er vendt en kvart omgang, er det også et hvidt kors på en rød baggrund, som symboliserer FDF's kristne grundlag og kristne arbejde. Oprindeligt fandtes der et skjold uden halv-stjerner på til de 10-12-årige, og når de havde bestået det, der kaldtes 'tredjeklassesprøven', fik de tre halve stjerner til skjoldet. I 1908 besluttede man, at stjernerne skulle være en fast del af logoet. Skjoldet var oprindeligt tegnet i farverne rød, hvid og lyseblå, men skiftede til at have sort tekst og kant. I 2018 blev logoet revideret så den lyseblå farve igen er fremherskende – samme farve som deres uniformer.

FDF markerer deres stiftelsesdag den 27. oktober hvert år. Landsforbundet lægger en krans ved Holger Tornøes grav, og rundt om i kredsene markeres det på forskellige vis. Efter sammenlægningen med FPF i 1974 er pigernes stiftelsesdag den 5. juni noget, man har noteret, men ikke på samme måde markeret.

I nogle kredse holder man fast i traditionen med at aflægge væbnerløftet, når FDF'erne bliver gamle nok, mens denne tradition er forsvundet i andre kredse. Løftet er fra 1921 og bliver ofte afgivet med den ene hånd på fanen. Når løftet er afgivet, kan lederen sige: "Ret ryggen og tal sandhed", hvortil væbnerne svarer: "Altid rank og sand!". Væbnerløftet lyder:

"Som væbner vil jeg kæmpe for altid at være ren og sand.

Som væbner vil jeg fri og villig gøre min pligt i mit hjem og min gerning i FDF og vort land.

Som væbner vil jeg altid stræbe efter at have en god samvittighed overfor mennesker og overfor Gud."

Spejdernes symboler og mærkedage

Spejderne har to kendte symboler – den franske lilje og trekløveren, som benyttes af henholdsvis WOSM (Verdensspejderorganisationen) og WAGGGS (Pigespejdernes Verdensorganisation), men de er begge skabt af Baden-Powell.

The Mafeking Cadet Corps' emblem var en kombination af en kompaspil og et spydhoved, hvilket til forveksling ligner den franske lilje. De tre blade står for de tre spejderprincipper - Duty to God, Duty to Others, Duty to Self. Båndet, der holder de tre blade sammen, symboliserer spejderfællesskabet, og rebet omkring (der er en nyere tilføjelse) symboliserer fællesskab og sammenhold i verdensspejderbevægelsen. Råbåndsknobet er et knob, der holder, uanset hvor hårdt det belastes, og symboliserer styrken af bevægelsens sammenhold. De to stjerner står for viden og sandhed, og de to stjerner fem takker symboliserer de ti punkter i spejderloven. Inden for heraldikken symboliserer farven hvid renhed, mens den lilla farve (royal purple) symboliserer lederskab og tjeneste (Heritage.scouts.org - Scout Badge, 2021).

Pigespejdernes logo er en gylden trekløver på en blå baggrund. De tre blade symboliserer ligesom liljen de tre spejderprincipper, stilken ligner en flamme og repræsenterer kærligheden til menneskeheden. I midten er en kompaspil, som peger opad, dels for at pege mod 'noget større' dels for at vise vejen. De to stjerner symboliserer spejderløftet og spejderloven, mens farverne - gylden gul på blå baggrund - symboliserer solens lys over alle verdens børn (wagggg.org - Symbols, 2021).

Det mest tydelige symbol på spejderne er uniformen og tørklædet. Med udgangspunkt i militæret så Baden-Powell det gode ved at videreføre en uniform i spejderbevægelsen: Den understreger fællesskabet og nedtoner økonomiske forskelle, samtidig med at den - sammen med tørklæde, felthat og bælte - er praktisk beklædning til spejdernes aktive liv i naturen. F.eks. måler tørklædet som regel 100 cm fra spids til spids, og udover at det benyttes til at distancere de forskellige grupper eller alderstrin fra hinanden, kan det også bruges som armslynge, kompresforbinding eller tovværk.

Når spejdere gør honnør, lægges højre tommel over højre lillefinger, således at der skabes en cirkel, der symboliserer hele verdenen, mens pege-, lange- og ringfingeren holdes strakt og samlet som symbol for de tre blade i spejderliljen. Spejdere gør honnør med højre hånd og giver venstre hånd i et håndtryk, hvilket er et levn fra den sydafrikanske boerkrig. Ud over at være hånden tættest på hjertet, er symbolikken i at give venstre hånd til en fremmed eller allieret, at begge stadig ville kunne trække og betjene deres våben med højre hånd, hvis de ønskede det, og er dermed et udtryk for gensidig tillid. Blandt mange spejdere, både i Danmark og på verdensplan, er der tradition for også at flette lillefingrene i et indgreb i venstrehåndshåndtrykket.

Spejdernes to største mærkedage er henholdsvis 'Tænkedag' og Sct. Georgs Dag. Tænkedag er den 22. februar - dagen hvor både Baden-Powell og hans kone Olave Baden-Powell (spejderchef for pigernes verdensspejderbevægelse) havde fødselsdag. I stedet for at

modtage kort fra spejdere i hele verdenen opfordrede Baden-Powell-parret spejderne til i stedet at bruge pengene på gode, velgørende formål samt at mindes gamle spejderkammerater og oplevelser og tale om de værdier, de har tilfælles med spejdere i hele verdenen.

På Sct. Georgs Dag den 23. april mindes man helgenen Sct. Georg, der dræbte en drage, reddede et kongerige og befriede en prinsesse helt uden at ville tage imod betaling eller belønning. Han står for spejderne som et symbol på, at man kan gøre gode gerninger uden at tage betaling for dem, alene fordi de er gode. Baden-Powell skrev et afskedsbrev til alle spejdere, der skulle offentliggøres efter hans død. Heri skriver han blandt andet:

“Try and leave this world a little better than you found it, and when your turn comes to die you can die happy in feeling that at any rate you have not wasted your time but have done your best.”

(scout.org - Baden-Powells Last Message, 2021)

Dette citat rummer en vigtig pointe for spejderne – nemlig en erkendelse af, at hvis hvert enkelt individ gør sit bedste, uanset på hvilket niveau det er, så skal verden nok blive et bedre sted.

Foto: Kasper Henriksen

Mellem militær disciplinering og kulturkritisk opdragelse

Der er sket store ændringer i de forskellige organisationers værdier, aktiviteter og fremtøninger fra deres start og til i dag. For at forstå, hvordan og hvorfor disse ændringer er sket, vil notatet kort præsentere, hvordan historikerne Henning Eichberg og Per Biensø har forstået og beskrevet nogle af de kampe, brydninger og fløje, der har været i korpsene og forbundene.

Først og fremmest er det vigtigt at forstå, at moderniseringen gjorde det muligt overhovedet at have ungdomsarbejde. Før i tiden var man barn, indtil man kunne begynde at arbejde og derved blev voksen. Med øget lovgivning på arbejdsmarkedsområdet begyndte flere og flere (af de først og fremmest velstillede) unge at have fritid, inden de for alvor trådte ind i de voksnes rækker, og denne frie mellemstation mellem barndommen og voksenalderen var et oplagt sted at intervenere for idealister, der havde et ønske om at forbedre og opdrage fremtidens borgere, som skulle danne fundamentet for fremtidens samfund.

I Danmark er FDF'erne i dag milevidt fra at eksercere med tapkarabiner, lige såvel som at spejdere ikke længere praktiserer discipliner som vagttjeneste eller militær afrapportering. I de tidlige år var der diskussioner om, hvad retningerne skulle være for ungdomsforeningerne, og mange forskellige formater blev afprøvet. Under 1. verdenskrig oprettedes Forsvarsspejderne på tværs af spejderkorpsene. Det var et paramilitært korps under militær kommando, som om nødvendigt skulle yde støtte til hæren med våben i hånd i tilfælde af krig. Op til 2. verdenskrig oprettedes Spejdernes Hjælpekorps (Brammer, 1941). Spejderne skulle, på foranledning fra kompetent, offentlig myndighed, yde assistance inden for forskellige områder. Det kunne f.eks. være at hjælpe med at evakuere syge, gamle og handicappede, yde førstehjælp, udføre sanitetstjeneste eller hjælpe med at bringe beskeder rundt. I mange byer var efterspørgslen så stor, at FDF'erne også blev inddraget. Denne tætte kontakt med militæret er dog i dag helt forsvundet, hvilket i høj grad skyldes den retning der internt blev lagt i korpsene og forbundene.

En af de første formelle danske spejderchefer var ritmester Cay Lembcke. Han var officer i gardehusarregimentet og inspireret af både scouting, camping, automobilisme og citizenship-pædagogik (Eichberg, 2004). Selvom han pædagogisk var nyskabende, var han også en monokelbærende, nationalpatriotisk militærperson, der havde præfascistiske holdninger til, hvad spejderkorpset skulle udvikles til. DDS' grundlægger, Hartvig-Møller, var som reformpædagog mere fokuseret på det civile opdragende samt det romantiske og æstetiske i friluftslivet (Eichberg, 2004).

Selvom Lembcke og Hartvig-Møller var meget forskellige, havde de også en vis respekt for hinanden. Lembcke blev dog mere og mere upopulær i spejderkorpset, og da han ønskede at indlede et samarbejde med DUI, endte han med at blive presset ud af spejderbevægelsen, der efterfølgende fremstod mere enig og homogen (Biensø, 2005). Efter Lembcke forlod korpset, arbejdede han nogle år med salg af friluft- og campingudstyr, før han i 1930 grundlagde DNSAP, som han ledte, indtil Frits Clausen overtog i 1933. Dette viser,

hvordan den danske spejderbevægelse i starten skulle finde sig til rette mellem den nationalpatriotiske, militære selvdisciplinering og den romantiske, kulturkritiske skabelse af 'den gode borger'.

Samme uenighed var der mellem den engelske officer Baden-Powell og pacifisten Seton. I tiden omkring 1. verdenskrig mente Seton ikke, at spejderne skulle yde en patriotisk indsats for fædrelandet – han mente ikke, at det harmonerede med de værdier, korpset stod for (Eichberg, 2004). Han forbandt spejderbevægelsen og woodcraft-livet med kærlighed til naturen, indianske ritualer og en kulturkritik af det moderne samfund, mens Baden-Powell mere så spejderarbejdet som en bevægelse, der havde en borgerlig, sportslig og halvmilitær retning. Selvom spejderne var afmilitariserede og fredsoverrettede, var der alligevel konkurrencer, parader, rangordner, medaljer, duelighedsbeviser samt krigslege og nævekampe på programmet – og under 1. verdenskrig udførte mange spejdere opgaver som f.eks. kystbevogtning og lignende. Denne uenighed var medvirkende til, at Seton som person gled ud af spejderbevægelsen, mens meget af hans tankegods har hængt ved.

Brigadier General E.A. Cruikshank inspicerer en flok canadiske drengespejdere udrustet med trækæppe. 1915. Foto: Public Domain, Wikimedia

Verdens største ungdomsorganisationer opstod altså i et krydsfelt af nationalistiske, religiøse, militaristiske, vitalistiske og kulturkritiske idéer. Idéerne spredte sig over hele verden, ændredes undervejs og konsoliderede sig på forskellige måder i forskellige organisationer. Fælles for dem alle er, at de samlede unge mennesker, både piger og drenge, i forskellige fællesskaber og gav dem en meningsfuld fritid, hvor de fik muligheden for at stå på egne ben sammen med ligesindede og at tage et reelt, frivilligt ansvar på sig. For pigerne især var spejderarbejdet en ny form for fritidsbeskæftigelse, der ikke kun sigtede mod at gøre dem til gode kommende hustruer gennem broderi, sang, dans, klaver eller lignende. Det var en fritidsbeskæftigelse, der foregik på næsten samme præmisser som drengene, og pigerne fik derfor i deres eget korps og deres egne patruljer den samme demokratiske og ledelsesmæssige opdragelse som drengene (Mills, 2011). De forskellige ungdomsorganisationer var med deres værdier, frivillighed og energi således med til at legitimere ungdommen og dennes kvaliteter, og derfor kan disse bevægelser ses som det første store ungdomsoprør i den vestlige verden.

Værdierne i de uniformerede korps

I folkeoplysningsloven er de uniformerede korps kategoriseret som 'idébestemt og samfundsenhængende børne- og ungdomsarbejde'. De er værdibaserede foreninger, og det er derfor interessant at se nærmere på deres værdigrundlag. Selvom både spejderne og FDF'erne kan virke til at have et fælles udtryk, lægges der vægt på forskellige aspekter af det at være borger og menneske. Dertil kommer, at FDF har deres eget selvstændige værdisæt, mens de ni spejderkorps i Danmark bygger på de fælles værdier, som også er gældende for alle verdens 60 millioner spejdere. Dette afsnit giver et kort oprids af værdierne i korpsene. For mere detaljeret information henvises til foreningernes hjemmesider.

FDF'ernes formål og værdier

Frivilligt Dreng- og Pige-Forbunds formål, værdier og ambitioner udspringer af Tornøes søndagsskoleforening og de tanker og den FDF-identitet, han beskrev i sit stilehæfte (fdf.dk - FDF's historie, 2021). I løbet af de sidste 120 år er der selvfølgelig sket ændringer og omformuleringer af disse, men de grundlæggende idéer og værdier er de samme. Formålet for FDF, som det er beskrevet i vedtægterne, er at møde børn og unge med evangeliet om Jesus Kristus (fdf.dk - Vedtægter, 2021). De værdier, hvormed formålet søges opfyldt, er som følger:

- **Relationer:** FDF er et frirum, hvor børn og unge glædes, oplever og vokser i mødet med ledere, der har noget på hjertet.
- **Tro:** FDF skaber plads til tro og samtale om de store spørgsmål i livet på et folkekirkeligt grundlag.
- **Leg:** I FDF bliver verden større, når vi gennem leg og udfordringer lærer at indgå i forpligtende fællesskaber.
- **Samfundsenhængende:** FDF skaber ansvarlige, demokratiske og deltagende medborgere, der engagerer sig i den verden, vi lever i.

Kilde: (fdf.dk - Værdier, 2021)

Formålet og de fire værdier er siden 2014 blevet beskrevet i en ambition, hvor der sættes ord på FDF's virke, og formålet udfoldes (fdf.dk - Ambition, 2021). Ambitionen skal forstås som det bindeled, der er mellem formålet og det ugentlige arbejde ude i kredsene – det er den fælles fortælling om deres arbejde, og den lyder som følger:

- FDF giver børn og unge et ståsted at møde verdenen fra.

Ambitionen er tænkt som den sætning, der giver en sammenhængskraft, et fælles sprog og en fælles retning for alle medlemmerne. Det ståsted, der omtales, er det ståsted, der tilsammen skabes af de fire værdier – et ståsted hvorfra den nye generation rustes til at møde livets udfordringer, finde fællesskaber og tage ansvar for den verden, de er en del af (fdf.dk - Ambition, 2021).

Spejdernes formål og værdier

Selvom de er organiseret i forskellige korps og har forskellige religiøse retninger, er spejderne som nævnt tæt forbundet. Deres fælles visioner og mål kan spores direkte tilbage til Baden-Powell og hans arbejde.

Baden-Powell 'opfandt' spejderløftet, spejderloven og spejderprincipperne, som er de tre ting, der definerer og samler spejdere i hele verdenen. Løftet og loven har lidt forskellig ordlyd fra korps til korps, men gennemgående følger de Det Internationale Spejderløfte, samt Den Internationale Spejderlov, som er næsten identiske med hvad Baden-Powell nedskrev i 1908. Det Internationale Spejderløfte lyder:

On my honour I promise that I will do my best
To do my duty to God and the King (or to God and my Country)
To help other people at all time;
To obey the Scout Law.

(scout.org - Promise & Law, 2021)

Alle spejdere i verdenen aflægger spejderløftet én gang om året. Løftet handler om, at de vil overholde spejderloven⁷, som internationalt lyder:

1. A Scout's honour is to be trusted
2. A Scout is loyal
3. A Scout's duty is to be useful and to help others
4. A Scout is a friend to all and a brother to every other Scout
5. A Scout is courteous
6. A Scout is a friend to animals
7. A Scout obeys orders of his parents, Patrol Leader or Scoutmaster without question
8. A Scout smiles and whistles under all difficulties
9. A Scout is thrifty
10. A Scout is clean in thought, word and deed.

Samtidig skal alle spejdere bygge deres aktiviteter, arbejde og virke på tre principper, som ligeledes er beskrevet af Robert Baden-Powell:

- **Duty to God:** De enkelte korps tolker dette princip forskelligt. Mens de religiøst funderede korps har en meget ordret forståelse af dette princip, vælger de ikke-religiøse korps at tolke det som, at den enkelte spejder skal forsøge at finde en mening med tilværelsen, overveje etiske og åndelige problemstillinger, søge egne værdier, finde egen tro samt respektere andre for at gøre det samme.

⁷ Den oprindelige Spejderlov kan læses her: https://en.wikipedia.org/wiki/Scout_Law og hvert enkelt korps' spejderlov er listet her: <https://da.scoutwiki.org/Spejderloven>. De forskellige korps' Spejderløfter kan læses på følgende link: <https://da.scoutwiki.org/Spejderl%C3%B8ftet>

- **Duty to Others:** Den enkelte spejder skal være bevidst om sin omverden, udvise respekt for medmennesker og være ansvarlig i forhold til det samfund og den natur, spejderen er en del af.
- **Duty to Self:** Den enkelte spejder skal tage ansvar for sin egen udvikling, samt at vedkommendes evner og muligheder udnyttes bedst muligt.

De pædagogiske idégrundlag

Mens spejdernes og FDF'ernes formål og værdier er en form for mål eller sigt punkter, er deres pædagogiske idégrundlag måden, hvorpå disse opnås. Det er måden, de arbejder på til hverdag, og de overvejelser, der ligger bag deres struktur, valg af aktiviteter og tilgangen til de unge medlemmer i korpserne. En af de mest kendte forskelle mellem FDF'erne og spejderne er, at spejderne har et princip om ung-leder-ung i et patruljesystem, mens FDF'ernes arbejde er baseret på, at voksne leder og går foran. Dette afsnit giver et indblik i forskelle og ligheder på tværs af FDF og spejderne.

FDF's pædagogik

FDF'ernes pædagogik handler om samværet, frivilligheden og den måde, den voksne leder er på i samværet med børn og unge. Dette har været en integreret del af forbundet lige fra starten af. Som en hjælp til det nyligt oprettede FDF blev der fra midten af 1920'erne udgivet øvelsesplaner og vejledninger, som skulle hjælpe de nye førere i deres daglige virke. Øvelsesplanerne omhandlede dels, hvordan førerne skulle forholde sig, og dels hvad de skulle lave af aktiviteter. Gode FDF-aktiviteter skulle opfylde fire overordnede punkter eller krav, som tilsammen udgjorde rammen for aktiviteterne. Holger Tornøes fire punkter for, hvad en god aktivitet er, lyder således⁸:

1. Den (aktiviteten, red.) skal være så bred, at den passer for en normalt udviklet, dansk drengs hele niveau og tankesæt
2. Den skal, uden at stille krav, som kun kan honoreres af den enkelte, fordre så meget af drengene, at deres karakter udvikles derigennem
3. Den skal byde udviklingsmuligheder for de drenge, som i kraft af særlige anlæg, megen fritid eller lignende er i stand til at præstere mere end det normale
4. Den skal, ved at danne en ubrudt linje, give mulighed for udviklingen af et varigt kammeratskab og venskab.

(FDF, Ukendt)

Grundsynet i disse formuleringer er værd at lægge mærke til, da de har været bærende i FDF's historie: Det skal være for alle, det skal være udviklende uden at være styret af krav og læring, og så er kammeratskabet afgørende for udviklingen og fællesskabet i FDF. (Kredsudvikling - FDF's pædagogik, 2021). Det pædagogiske grundlag bliver løbende gennemarbejdet, diskuteret og vendt, og den seneste version er fra 2018. Dette betyder ikke, at FDF løbende skifter pædagogik, men at de jævnlige vender, diskuterer og arbejder på at sætte deres pædagogik og værdier ind i en given tidsmæssigt kontekst med de forskellige strømninger og tendenser, der måtte være, uden at tabe sig selv.

Pædagogikken i FDF er forankret i to ting - navnet og formålet (Kredslederhåndbogen, 2019). Navnet 'Frivilligt Dreng- og Pigeforbund' har netop *frivilligheden* i sig, som for

⁸ Punkterne er fra et trykt oplæg der hedder 'FDF's samværsformer gennem tiden'. Det citerer Holger Tornøes stيلهæfte fra 1901, der befinder sig på FDF's museum.

FDF'erne er et vigtig ord, da de heri finder en anerkendelse af den enkelte og en respekt for forskelligheden, samtidig med at det at gøre noget frivilligt er en særlig form for engagement i andre og en særlig form for deltagelse i et fællesskab. I dette frivillige fællesskab er det meningen, at de unge FDF'ere *møder* engagerede voksne ledere gennem forkyndelse og aktiviteter, så de føler, at de er en del af noget større, får fælles oplevelser samt erhverver sig brugbar viden og færdigheder. Formålet, som det blev beskrevet i vedtægterne fra 1970, handler netop om, at børn og unge skal *mødes* med evangeliet om Jesus Kristus (FDF Online Museum, 2021). Under de to grundlæggende begreber 'frivillighed' og 'mødet' er der seks principper, tre til hvert begreb, som uddyber, hvordan voksen-barn relationen udleves og opleves. De seks principper er som følger i nedenstående tabel.

Tabel 2: De seks principper i FDF's pædagogik

Frivillighed	Mødet
<p>Frivillige voksne leder børn og unge. Med afsæt i sine erfaringer, tager lederen ansvaret både for det enkelte barn eller unge, for fællesskabet og for de konkrete aktiviteter. Lederen skaber rammer, hvor børn og unge trives og udvikler sig, og hvor der er plads til forskellighed.</p>	<p>Børn, unge og voksne mødes ligeværdigt. Fortegnet for mødet er det kristne menneskesyn med fokus på, at ethvert menneske er unikt. Derfor møder voksne ledere alle børn og unge i øjenhøjde og med respekt. Mødet er en gensidig relation, hvor den voksne leder hverken er mere eller bedre end barnet eller den unge. Lederen ser den enkelte, sætter sig selv i spil og er med i legen.</p>
<p>Børn og unge oplever, at de kan få indflydelse og medansvar. I FDF erfarer børn og unge, at de kan få indflydelse og medansvar, og at verden ikke er en færdig størrelse. Børn og unge øver sig i at tage ansvar og udvikler gennem samtale og deltagelse demokrati-forståelse og samfundsengagement.</p>	<p>Børn og unge oplever, at de er en del af noget større. Børn og unge dannes i mødet med det anderledes og det, der er forskelligt fra dem selv. De oplever et fællesskab i et stort landsforbund på tværs af alder og geografi. Lederen skaber rum og nærvær for samtale om livets store spørgsmål. Børn og unge lærer opmærksomhed, respekt og ydmyghed over for fællesskabet og det skaberværk, vi er en del af.</p>
<p>Børn og unge får viden og færdigheder i fællesskabet. Gennem fælles aktiviteter får børn lyst og mod til at tilegne sig ny viden og færdigheder. De oplever glæden ved mestring og opdager, at man ved at være vedholdende og dygtiggøre sig sammen med andre kan skabe en vej for store oplevelser.</p>	<p>Mødet er rammen for fælles oplevelser. Mødet er konkret og fysisk og finder sted i kreds-huset, i kirken, på sommerlejr og på ture i byen og naturen. Her skabes et frirum med plads til bare at være. Aktiviteter, ritualer, traditioner, sang og forkyndelse giver tilsammen en særlig stemning og nærvær, som alle er en del af og påvirkes af.</p>

(Kredsudvikling - FDF's pædagogik, 2021)

Om fællesskabet og legen som et formål i sig selv

For FDF'erne fylder fællesskabet og legen meget, for det er her, børn og voksne kan mødes, hygge, grine og tale sammen – uanset alder, baggrund eller evner (fdf.dk - Om FDF, 2021).

Denne brede interesse i at være aktiv sammen kan spores tilbage til Tornøs søndagsskole, hvor drengene dyrkede alle mulige former for idrætter – gymnastik, roning, svømning, eksercits, sejlads, march og så videre. Senere kom som nævnt også friluftslivet til, og i 1968 præsenteredes en ny arbejdsplansbetænkning med tanker om nye aktiviteter som f.eks.

drama, elektronik og håndværk. FDF har altså en mangfoldig vifte af aktiviteter, men det er mere vigtigt, at børn og voksne kan mødes om disse og have en legende tilgang til aktiviteten, end at de dygtiggør sig ud i aktiviteterne. I dag driver FDF legedatabasen.dk, som er en internetbaseret database med mere end 800 forskellige lege til forskellige aldersgrupper og gruppestørrelser.

I legen lærer FDF'erne at tackle livet, det er i legen, at lederne kan møde børnene i øjenhøjde, og det er i legen, at de finder en umiddelbarhed og en glæde, som er vigtige elementer i frivilligheden.

Om udelivet, naturen og musikken som en pædagogisk ramme

FDF's stifter, Holger Tornøe, var bevidst om mulighederne og værdien af naturen som en særlig optimal ramme for sit pædagogiske virke. I sit stilehæfte skrev han i 1902 (altså nogle år før spejderbevægelsen startede):

"Man skal give børnene lejlighed til at komme ud at se sig om og til rigtig at røre sig og bruge kræfterne. Men også må man se at få vagt interesse for naturen, får et menneske øjet op for naturen, vil det være ham en kilde til glæde"

(FDF's Online Museum, 2021)

Denne lystbetonede tilgang til naturen med fokus på leg og glæde er særlig for FDF. Hos FDF beskrives naturen som et sted, der vækker forundring, følelsen af at være forbundet, fri, lille og til – og alle disse følelser fordrer FDF'erne til at have respekt for naturen og passe på naturen, da denne ses som Guds skaberværk (FDF - Udviklingsmål, 2018). FDF'erne tager på vandreture, overnatninger og lejre i naturen, lige så vel som de holder andagt, leger og sanser i naturen. På den måde minder FDF'erne og spejderne meget om hinanden, da naturen udgør den ramme, hvor meget af deres arbejde foregår. Hvor

spejderne oprindeligt har haft en færdighedspræget tilgang til naturen, har FDF'erne haft en mere spirituel tilgang til naturen (FDF, Ukendt). I dag er disse skel ikke så skarpe, og FDF'erne dyrker også adventuresportsaktiviteter og øver færdigheder på samme måde, som spejderne gør det.

For FDF'erne er musikken også et medie og en ramme, hvori børn og voksne kan mødes og glædes. Der er en stærk tradition for musik, og gennem tiden har FDF haft mange orkestre, tamburkorps og landsstævner for FDF-musikere. I dag fylder den instrumentelle del ikke lige så meget, men der er fortsat en meget stærk sangtradition ved FDF'erne, som man ikke oplever på samme måde ved spejderne.

Spejdernes pædagogik

Pædagogikken i spejderbevægelsen er ikke blot tradition, men bygger på Baden-Powells klare anvisninger om, hvordan man på bedste vis skaber raske, ansvarsbevidste og handlekraftige unge mænd gennem spejderarbejdet. Selve formålet med spejderbevægelsen var at genrejse moralen og ansvarsfølelsen blandt de unge, da han så, hvordan løsdriveri og meningsløshed indfandt sig blandt de engelske drenge, der blot drev rundt på gaderne uden mål og med. Ligeledes synes han ikke, at denne morale og handlekraft blev genrejst i Boys' Brigade, hvor disciplinering og orden var to vigtige faktorer.

Undervisning af unge i Baden-Powells tid var gennem instruktion og forevisning. Dette så han i skolerne, i Boys' Brigade og i militæret. Da han netop ønskede at underbygge drengenes egen nysgerrighed, selvstændighed og handlekraft, var det vigtigt med en undervisningstilgang, der understøttede dette. Baden-Powell anbefalede derfor, at drengene kom ud i naturen, prøvede tingene af og gjorde sig deres egne erfaringer fremfor blot at blive undervist i dem og modtage andenhåndsviden. Denne form for erfaringspædagogik er af den amerikanske filosof, pædagog og samfundskritiker John Dewey blevet beskrevet med det populære slogan 'Learning by doing' (Illeris, 2011). Baden-Powell brugte ikke selv denne formulering, men eftersom det var, hvad han praktiserede og argumenterede for, er det blevet kaldt spejderbevægelsens pædagogik.

Om mottoet og færdighederne som dannelsesideal

Baden-Powells motto var 'Be Prepared' eller på dansk 'Vær Beredt', hvilket også er spejderkorpsets motto (De grønne pigespejdere ændrede motto fra 'Værn og Tjen' i 2009). Et eksempel på mottoet er, at en spejder ikke blot er parat til at hoppe i vandet efter en druknende, men også at spejderen har lært sig at svømme og bjerge samt iagttaget, hvor nærmeste redningsvej og hjertestarter er, inden uheldet sker. Det at være årvågen, handlekraftig og kvalificeret til at løse en hvilken som helst udfordring var det dannelsesideal, Baden-Powell prøvede at forme sine unge spejdere efter. Han sagde bl.a.:

"Be prepared... A scout must prepare himself by previous thinking out and practicing how to act ... so that he is never taken by surprise".

(scout.org - Motto, 2021).

Dette fokus på at lære færdigheder og lære at iagttage omgivelserne ses i spejdernes arbejde med dueligheder, praktiske øvelser, observeringslege osv., som alt i alt skal gøre, at spejderen er beredt på, hvad end der måtte møde vedkommende. Derfor kan spejderarbejdet i princippet indeholde alt, men der har traditionelt været meget fokus på at øve færdigheder, gennemføre forløb, træne scenarier samt tilegne sig kundskaber og viden gennem praksisnære øvelser.

Om patruljesystemet som pædagogisk ramme

Som nævnt er patruljesystemet et af kendetegnene for spejderne og den organiseringsform, som stort set alt deres daglige arbejde foregår i. Inspireret af Setons indianerstammer og med sin egen militærerfaring mente Baden-Powell, at drengenes opdragelse til samfundsborgere bedst kunne gennemføres i små grupper, kaldet patruljer. Disse skulle bestå af seks drenge med en ældre dreng som patruljeleder. Patruljen skulle selv i de omfang, det lod sig gøre, være ansvarlige for deres eget arbejde, planlægge og gennemfører deres aktiviteter og i bund og grund stå til ansvar for deres gøren og laden. Dette var nyt og specielt i samtiden, da kutymen på dette tidspunkt ellers var at lade alt være styret eller kontrolleret af en voksen. I dag starter selv de helt små spejdere med at blive inddelt i patruljer med patruljeleder og patruljeassistenter, og disses ansvarsområder vokser med deres alder og evner, så spejderne, når de når tropsalderen (12-16 år), er så godt som selvkørende.

I patruljen vil spejderne opdage og lære, hvordan det at samarbejde er nøglen til succes, at ingen er gode til alt, men at alle er gode til noget, samt at alle bærer en del af ansvaret for, at patruljen lykkes. Baden-Powell så oprindeligt patruljerne som en form for mini-samfund, som det var lettere for drengene at relatere til, og se sig selv i – en 'kravlegård' for den kommende samfundsborgere eller samfundsleder.

Om friluftsliv og fantasirammer som pædagogiske greb

De fleste forbinder spejderarbejdet med naturen og friluftsliv og formentligt også tema- lejre, udendørslege og udfordringer, der er flettet sammen med historiefortællinger. Dette er ikke et tilfælde, men nøje udvalgte pædagogiske greb fra Baden-Powells side.

Som gammel spejder i militæret var Baden-Powell glad for naturen og så denne som det ideelle sted for sin ungdomsbevægelse at udfolde sig. I naturen ville de unge komme væk fra industribyernes beskidte miljø, og naturens udfordringer ville automatisk fordre spejderne og patruljerne til sammenhold og handlekraft. En patrulje vil f.eks. gøre sig ekstra umage med hurtigt at sætte en god og solid bivuk⁹ op, hvis der kommer regn, frem for blot at 'øve' det på en sportsplads inde i byen og så gå hjem og sove i deres egne senge. Baden-Powell anså ikke naturen som en modspiller, man skulle overvinde, men som et miljø, man skulle mestre og kende så godt, at man ville føle sig tryk i den. Dette var en tilgang til naturen, han havde lært af Burnham og Seton.

⁹ En bivuk er et primitivt halvtag/overdækning, hvor man kan sove i ly for regn og vind.

Da Baden-Powell skulle vælge indhold og metode til de yngre drenge, valgte han at tage udgangspunkt i Kiplings 'Junglebogen', og lade universet herfra danne rammen om spejderarbejdet. For Mowgli, Baloo og alle de andre karakterer var junglen både stor og skræmmende, men også en legeplads med masser af eventyr og udfordringer. Formålet med at sætte en fantasiramme op omkring spejderarbejdet var at få de yngre drenge til at lege sig til færdigheder, sammenhold og kammeratskab – på samme måde som Burnham havde gjort det ved Sioux-indianerstammen. Denne tilgang til læring var enestående for hans tid, og den dag i dag er brugen af fantasirammer stadig udbredt i spejderkorpserne. Mens de fleste spejderkorps skifter mellem forskellige fantasirammer, holder De Gule Spejdere fast i at lade Kiplings 'Junglebogen' og indianerstammernes levevis være de fantasirammer, der styrer det pædagogiske arbejde.

Opsummering på pædagogikken og dannelsesidealene

Pædagogikken for spejderne og FDF'erne har mange sammenfald, men også forskelle. Fælles for dem er, at naturen ses som en ideel og fremmende ramme for det pædagogiske arbejde, og at fællesskaberne er essentielle. Begge bruger de legen og fantasien til at give de unge mennesker gode og meningsfulde oplevelser og udfordringer. Mens pædagogikken i FDF bygger på det frivillige møde mellem barnet og en engageret voksen, med forkyndelse, leg og aktivitet i fokus, er der i spejderkorpserne mere fokus på de unges egne interaktioner med hinanden i tilegnelsen af færdigheder, kompetencer og oplevelser.

Der kan derfor anes to forskellige dannelsesidealere i forlængelse af organisationernes historie, værdier og pædagogik. Dannelse er et omdiskuteret begreb, men kan siges at være både en proces og en social norm for adfærd, væremåde, opførsel og viden (Winther-Jensen, 2021).

FDF'ernes dannelsesideal som proces synes at være den legende, umiddelbare måde at tilgå livet og være i verdenen på, og som norm er det evnen til at indgå i et fællesskab med alle de forskelligheder, folk måtte bidrage med at kunne give og få i 'mødet' med andre samt at opfører sig som et godt, kristent menneske og en god borger.

Spejdernes dannelsesideal som proces synes at handle om den legende færdighedstilgængelse i fællesskab med andre jævnaldrende, hvor målet er som person (og patrulje) at lykkes og blive beredt til livet. Den sociale norm som spejder er evnen til at være et selvstændigt, ansvarligt, ærligt og handlende individ, der som en nutidig ridder er sig bevidst om sit ansvar og stræber efter idealer som godhed og retfærdighed.

Afrunding

Hvis man ser på nutidens spejder- og FDF-arbejde, er der træk, der stadig kan spores tilbage til organisationernes start, og enkelte ting, der ikke har ændret sig i de sidste 100 år. Men der er også sket store forandringer. Koncepter som 'urbanscouting', digitale løb, brugen af byens rum, adventurespejd, internationalt arbejde, ledelseskurser og meget andet har givet organisationer nye rammer at virke indenfor og nye aktiviteter at lave. Selvom sådanne aktiviteter kan virke nye, 'fancy' og langt væk fra, hvad man forbinder med de traditionelle aktiviteter, skal man huske at se på dem i forhold til organisationernes rødder, deres værdier og deres pædagogiske tilgange – det er nemlig disse tre områder, der er det vigtige og det bærende i organisationernes arbejde.

Således har dette notat kort ridset FDF'ernes og spejdernes historie og baggrund op, beskrevet deres etablering i Danmark, deres pædagogiske tilgange, symboler, traditioner og organisering, som alt sammen er tæt forbundet. Samtidig er de selvsamme emner med til at give organisationerne deres særegenhed, som dette notat har hjulpet med at afdække.

Litteratur

- Biensø, P. (Marts 2005). Projekter - AAU. Hentet fra Cay Lembcke, Spejdersport og Fascisme, 1910-1923:
<https://projekter.aau.dk/projekter/files/6140083/Cay%20Lembcke,%20spejdersport%20og%20fascisme%201910-1923.pdf>
- Boys-Brigade.org. (Marts 2021). Hentet fra Boys-Brigade.org.uk: <https://boys-brigade.org.uk/who-we-are/>
- Brammer, N. (1941). Hentet fra Vintagespejd.dk: <https://vintagespejd.dk/wp-content/uploads/2020/11/Spejdernes-Hj%C3%A6lpekorps-Opgaver-og-organisation-1.pdf>
- Bäck, A., & Madsen, R. (2010). Eventyret om KFUM-Spejderne gennem 100 år. 55 grader Nord.
- De Gule Spejdere - Idégrundlag. (Marts 2021). Hentet fra <https://gulspejder.dk/organisation/idegrundlag/>
- DUI-LEG og VIRKE. (Marts 2021). Hentet fra www.dui.dk: <https://www.dui.dk/duis-historie/>
- E.T. Seton Institute. (Marts 2021). Hentet fra <https://etsetoninstitute.org/>
- Eichberg, H. (Februar 2004). Et andet friluftsliv og en alternativ biologi - om abeforskning, spejdervæsen og woodcraft-folk. Idrættshistorisk Årbog.
- FDF - Udviklingsmål. (Marts 2018). Hentet fra https://kredsservice.fdf.dk/_Resources/Persistent/a/f/8/2/af829d132ab5df18267e33e8fcde034875308e10/Udviklingsma%CC%8A12019.pdf
- FDF Online Museum. (Marts 2021). Hentet fra <http://www.fdfmuseet.dk/museum/hs00.htm>
- FDF. (Ukendt). FDF-pædagogik gennem historien. Tryksag som optakt til oplægget: "FDF's samværsformer gennem tiderne".
- fdf.dk - Ambition. (Marts 2021). Hentet fra <https://fdf.dk/om-fdf/vaerdier/ambition/>
- fdf.dk - FDF's historie. (Marts 2021). Hentet fra <https://fdf.dk/om-fdf/hvad-er-fdf/fdfs-historie/>
- fdf.dk - FDF's Struktur. (Marts 2021). Hentet fra <https://fdf.dk/om-fdf/hvad-er-fdf/fdfs-struktur/>
- fdf.dk - Internationalt. (Marts 2021). Hentet fra <https://fdf.dk/inspiration/internationalt>
- fdf.dk - Om FDF. (Marts 2021). Hentet fra <https://fdf.dk/om-fdf/hvad-er-fdf>
- fdf.dk - Vedtægter. (Marts 2021). Hentet fra <https://fdf.dk/om-fdf/hvad-er-fdf/vedtaegter/>
- fdf.dk - Værdier. (Marts 2021). Hentet fra (<https://fdf.dk/om-fdf/vaerdier/>)
- FDF's Online Museum. (Marts 2021). Hentet fra <http://www.fdfmuseet.dk> (log-in kan udleveres ved kontakt)

- Heritage.scouts.org - Scout Badge. (Marts 2021). Hentet fra <https://heritage.scouts.org.uk/exhibitions/scouting-innovations/the-story-behind-the-scout-emblem-fleur-dy-lis-or-arrowhead/>
- Illeris, K. (2011). 49 Tekster om Læring. Samfundslitteratur.
- KFUM-Spejderne - Organisering. (Marts 2021). Hentet fra <https://spejdernet.dk/om-os/organisering/enheder/>
- King James' Bibel / Hebrews 6:19. (Marts 2021). Hentet fra [https://en.wikisource.org/wiki/Bible_\(King_James\)/Hebrews#6:19](https://en.wikisource.org/wiki/Bible_(King_James)/Hebrews#6:19)
- Kredslederhåndbogen. (Marts 2019). Hentet fra https://kredsservice.fdf.dk/_Resources/Persistent/effa8a8cd1cb4c1044c25bd53d51cde411607cce/Kredslederha%CC%8Andbog_2019.pdf
- Kredsudvikling - FDF's pædagogik. (Marts 2021). Hentet fra <https://kredsservice.fdf.dk/kredsudvikling/fdf-paedagogik-1>
- Mills, S. (2011). Scouting for Girls? Gender and the scout movement in Britain. *Gender, Place & Culture*, 18:4, s. 537-556.
- National Records of Scotland. (Marts 2021). Hentet fra <https://www.nrscotland.gov.uk/research/learning/hall-of-fame/hall-of-fame-a-z/smith-william-alexander>
- scout.org - Baden-Powells Last Message. (Marts 2021). Hentet fra <https://www.scout.org/node/19215>
- scout.org - Motto. (Marts 2021). Hentet fra <https://www.scout.org/node/23550?language=en>
- scout.org - Promise & Law. (Marts 2021). Hentet fra <https://www.scout.org/promiseandlaw?language=en>
- ScoutWiki - Mafeking Cadets. (Marts 2021). Hentet fra https://scoutwiki.scouts.org.za/wiki/Mafeking_cadets_-_the_first_Boy_Scouts
- Vifo. (2021). van Bedaf, A., Bjerrum, H. & Thøgersen, M. De uniformerede korps i fem af Danmarks største kommuner - En casebaseret analyse af vilkår og rammer for de uniformerede korps. Videnscenter for Folkeoplysning.
- waggs.org - Symbols. (Marts 2021). Hentet fra <https://www.waggs.org/en/about-us/who-we-are/symbols-movement/>
- Winther-Jensen, T. (Januar 2021). Hentet fra [lex.dk - Dannelse: https://denstoredanske.lex.dk/dannelse](https://denstoredanske.lex.dk/dannelse)
- Wolff, T. (Juli 2011). Hentet fra [lex.dk - Ove Holm: https://biografiskeleksikon.lex.dk/Ove_Holm?utm_source=denstoredanske.dk&utm_medium=redirect&utm_campaign=DSDredirect](https://biografiskeleksikon.lex.dk/Ove_Holm?utm_source=denstoredanske.dk&utm_medium=redirect&utm_campaign=DSDredirect)
- Yale Archives - Burnham. (Marts 2021). Hentet fra <https://archives.yale.edu/repositories/12/resources/3802>

Bilag

Andre organisationer

Ligesom Baden-Powell har sat sine spor i vores sprog og opfattelser af 'den friske dreng', har spejderne og FDF'erne sat sine spor i det danske samfund. Her er tre nuværende institutioner, vi umiddelbart kan takke dem for:

- **Bloddonorkorpset** – Initiativet kom fra Tage Carstensen (DDS), som var inspireret af de engelske rovere, der gav blod. I 1932 oprettede han i samarbejde med en læge og FDF'erne 'Spejdernes og Væbnernes frivillige Bloddonorkorps'. Da der var brug for langt flere end de 200 donorer, man i første omgang mente kunne dække landets forbrug, spredte idéen sig til ikke kun at omfatte spejdere.
- **Herbergsringen:** Ove Holm (DDS) går sammen med andre organisationer (FDF, De danske Ungdomsforeninger, DDGU, DSU, DUI, International Ungdoms Liga) om at oprette Herbergsringen, der skal arbejde for oprettelsen og istandsættelse af ungdomsherberg. Ove Holm er formand de første 25 år, samtidig med at han er i DDS' korpsbestyrelse – noget af tiden også som spejderchef.
- **Dansk Vandrelaug:** Blev etableret som følge af herbergernes regel om, at man skulle være registreret i en forening for at bruge et herberg. DVL gav de selvorganiserede en mulighed for at komme til at overnatte.

Følgende to tidslinjer for henholdsvis spejderne og FDF'erne i Danmark, er indsamlet fra mange forskellige kilder, museer, online-samlinger og lignende.

Spejderne i Danmarks tidslinje

1909: Spejderarbejdet starter på Gammel Hellerup Gymnasium, hvor en flok elever beder rektoren om at starte spejderarbejdet i Danmark op efter at have hørt et oplæg af Dr. Phil. Oscar Hansen om spejderidéen og Baden-Powells bog 'Scouting for Boys'.

1910: I K.F.U.M. omdanner Jens Grane 28 af sine gymnaster til spejdere.

1910: Den første pigetrop bliver oprettet i Hellerup

1910: Det Danske Spejderkorps oprettes officielt.

1913: Den første danske spejderlejr afholdes på Kalø med 634 deltagere. Man havde to store såkaldte tæveøvelser på programmet, hvor man gennemspillede de samtidige Balkankrigene gennem nævekampe.

1916: KFUM-Spejderne oprettes som selvstændigt korps, efter at have været en division af Det Danske Spejderkorps i nogle år.

- **1916:** Pigetropperne får deres egen organisation i Det Danske Pigespejderkorps.
- **1919:** KFUK-spejderne holder deres første møde den 4. maj.
- **1919:** Ulvearbejdet begynder i DDS (spejder for de 9-12-årige).
- **1919:** Dansk Spejderkorps Sydslesvig etableres (6. juni).
- **1920:** Verdens første verdensspejderlejr, 1st World Scout Jamboree, afholdes indenfor i Kensington Olympia i London. En kæmpe glasoverdækket udstillingshal hvori der var strøet jord ud, så spejderne kunne slå telte op. Danmark vandt overordnet set i de forskellige dyste og blev dermed verdensmestre i spejdersport.
- **1922:** Metodistkirkens Spejderkorps bliver stiftet.
- **1922:** Missionsforbundets Spejdere etableres.
- **1922:** Spejderskolen Korinth oprettes på Sydfyn.
- **1923:** Roverarbejdet påbegyndes i DDS (for de 16-18-årige).
- **1924:** Den 2. verdensjamboree afholdes på Ermelundssletten nord for København. Der blev sovet i telte udenfor og lavet mad over bål, hvilket sidenhen blev standarden for alle fremtidige jamborees. At en så stor begivenhed kom til Danmark så tidligt, beror primært på, at Danmark var langt fremme med spejderarbejdet, sekundært fordi de vandt den foregående jamboree i London.
- **1929:** KFUM-Spejderne starter også ulvearbejde.
- **1930:** Danske Baptisters Spejderkorps bliver etableret.
- **1933:** Verdens første Sct. Georg Gilde etableres i København. Idéen spreder sig til resten af verden.
- **1939:** Spejdernes Hjelpekorps bliver etableret som følge af 2. verdenskrigs udbrud. Spejderne skulle yde hjælp og støtte til relevante myndigheder inden for evakuering, sanitets-tjeneste, forplejning og lignende.
- **1947:** Der rejses en mindesten på Hylkedam til ære for de 27 DDS-spejdere, der faldt i modstandskampen. Der faldt desuden 11 KFUM-Spejdere, for hvem der ikke er rejst et minde.
- **1968:** Ungdomsoprøret rammer også Danmark, og medlemstallene i de noget hierarkiske og traditionelle korps daler. Med de nye pædagogiske vinde blev der også sat spørgsmåls-tegn ved patruljeopbygningen, fantasirammen for spejderarbejdet m.m.

1973: DDS og Det Danske Pigespejderkorps slår sig sammen. Man gjorde det nye korps mere demokratisk forstået på den måde, at alle ledere over et vist niveau skulle vælges af dem, de repræsenterede. Samtidig indførte man dobbelt-leder-princippet (en kvindelig og mandlig leder på ledende poster) for at sikre et afbalanceret arbejde i det nye korps. Målet var, at det en dag udelukkende ville være kvalifikationer og ikke køn, der skulle være afgørende for at blive valgt.

1982: KFUM- og KFUK-Spejderne må erkende, at der trods stigende samarbejde er modvilje imod at slå korpsene sammen, og de forbliver to forskellige korps, hvor KFUM-Spejderne er for både piger og drenge, mens KFUK kun er for piger.

1984: De Gule Spejdere i Danmark etableres som en reaktion på det, de kalder udvandingen af Baden-Powells principper i DDS.

2003: KFUK-spejderne skifter navn til 'De grønne pigespejdere'.

2007: Alle spejderkorps i Danmark arbejder for første gang sammen om dagsarrangementet 'Re-load' i Roskilde, der er en fejring af spejderkorpsets 100-års jubilæum.

2011: Adventurespejd Ligaen går i luften. Det er et frivilligt drevet system, der samler Ligatilmeldte patruljers placeringer i landsdækkende spejderløb og giver dem placeringspoint, så man efter hver sæson kan opgøre en samlet vinder.

2012: Spejdernes Lejr afholdes for første gang som en fælleslejr for alle spejderkorps i Danmark. FDF er også inviteret med. Lejren bliver den største, der nogensinde er afholdt på dansk jord med ca. 40.000 spejdere.

2015: Foreningen Spejderne stiftes som en paraplyorganisation/interesseorganisation, der skal brande spejderne, kommunikere de værdier, der ligger bag, samt udvikle organiseringen og ledelsen af de fælles aktiviteter og fortællinger.

2015: Middelgrundsfonden, der er støttet af bl.a. Nordea-Fonden og A.P. Møllerfonden, køber Middelgrundsfortet med det formål at omdanne denne til Ungdomsøen, der til dagligt skal drives af en bestyrelse, hvor fire medlemmer er udpeget af Foreningen Spejderne.

2017: Spejdernes Lejr afholdes for anden gang på Kær Vestermark nord for Sønderborg med lidt under 40.000 deltagere.

2019: Ungdomsøen åbner den 24. august og er officielt klar til at tage imod forskellige grupper af unge samt afvikle aktiviteter.

FDF's tidslinje

1902: FDF stiftes den 27. oktober af den 21-årige arkitekt og søndagsskolelærer Holger Tornøe på Frederiksberg. Ludvig Valentiner er organisatoren, der hjælper med at føre FDF ud i livet. Den første registrerede FDF'er var efter sigende Carl Anton Valentiner – fætter til Ludvig Valentiner og en god ven af Holger Tornøe.

1905: FDF bliver et landsforbund med de første kredse uden for Frederiksberg.

1908: Holger Tornøe besøger Boys' Brigade i England.

1912: Et hold af sektionsfører deltager i de Olympiske Lege i Stockholm.

1918: Den Spanske Syge hærger – FDF opretter hjælpetjeneste.

1921: I et halvt år er KFUM-Spejderne og FDF'erne sammensluttet.

1927: FDF fylder 25 år, og Holger Tornøe og Ludvig Valentiner (mangeårig formand) bliver slået til riddere af Dannebrog.

1928: FDF køber en grund ved Himmelbjerget. Den får senere navnet Sletten, og det er her, at FDF den dag i dag stadig holder korpslejr. Fra 1955 til 1957 opkøbtes der mere og mere land, bl.a. Æblegården og dens tilhørende 160 tønder land.

1940: Luftværnsmærket indføres til de førere, væbnere og store drenge, der kunne hjælpe til ved luftalarmer. At tage mærket indebar, at man lærte om by- og egnskundskaber, brandværn, førstehjælp, luftværns- og alarmtilstande, korrekt og reglementeret opførsel samt havde evnen til at kunne afgive fornuftige, kortfattede mundtlige beskeder til voksne.

1945: 11 førere mister livet under den tyske besættelse af Danmark. Der er rejst en mindesten til ære for dem på Sletten.

1948: De allierede besættelsesmyndigheder giver tilladelse til, at der kan opstartes FDF-arbejde i Sydslesvig.

1952: Frivilligt Pigeforbund (FPF) stiftes – året forinden var landets første FPF-kreds oprettet i Vanløse. Willy Gravesen bliver formand for landsudvalget, der skal forme FPF, og i 1954 vælges han som den første formand for hovedbestyrelsen i FPF.

1959: Midtsjællands Efterskole oprettes i fællesskab af folk med tilknytning til FDF, KFUM- og KFUK-spejderne. I 1969 indvies Silkeborg Højskole, og i 1970 og 1979 kommer henholdsvis Hardysseles Efterskole og Kongeådalens Efterskole. Skolerne er tiltænkt hele Danmarks ungdom og altså ikke kun FDF'ere.

1967: FDF's stifter Holger Tornøe dør.

1972: Dronning Margrethe II overtager protektoratet for FDF efter sin far Kong Frederik IX, der blev protektor i 1947.

1974: FDF og FPF lægges sammen til et forbund, med beholder navnet "FDF/FPF"

1982: FDF/FPF topper rent medlemsmæssigt med 40.601 medlemmer.

1989: En gammel nedlukket skole på Rysensteensgade i København købes af FDF/FPF. Stedet døbes Rysenstein og er i dag sæde for administrationen af landsforbundet samt lejrskole og aktivitetslokaler for både FDF'ere og skoleklasser.

1994/1995: FDF og FPF har været sammenlagt siden 1974, men skifter først nu navn til FDF (Frivilligt Dreng- og Pigeforbund), fremfor FDF/FPF.

2003: Sammen med KFUM-Spejderne etablerer FDF en fælles butik med udrustning og materialer kaldet 55 grader Nord. Tidligere er FDF'ere blevet forsynet gennem deres egen butik, der har heddet både Hjalmar og FDF-Butikken.

2012: FDF etablerer Legedatabasen.dk og gør hundredvis af lege tilgængelige for alle.

2018: FDF-logoet bliver re-designet og forenklet til det logo, vi kender i dag.

Videncenter
for Folkeoplysning